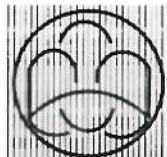

Задолжен скопје

Издавач

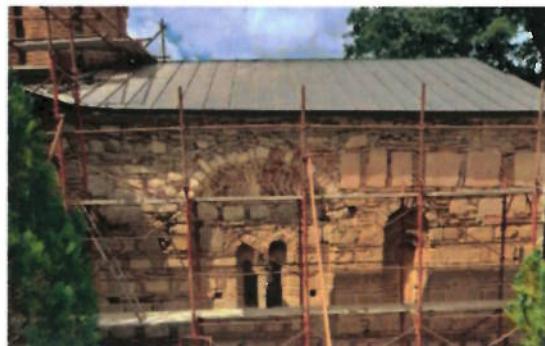
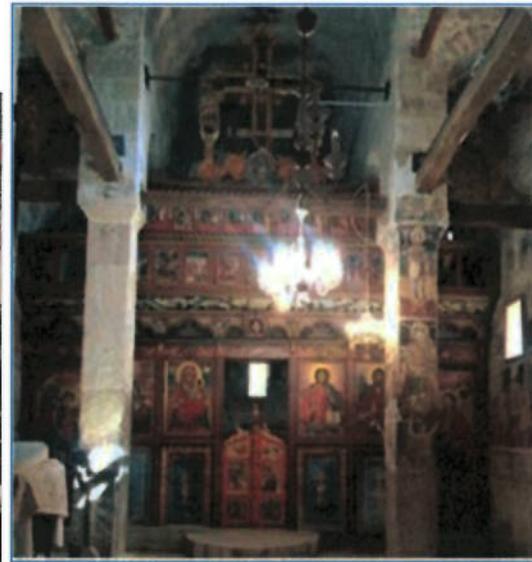
Република Северна Македонија
НУ НАЦИОНАЛЕН КОНЗЕРВАТОРСКИ ЦЕНТАР - СКОПЈЕ
Republika e Maqedonise së Veriut
IN QENDRA NACIONALE E KONSERVIMIT - SHKUP
Republic of North Macedonia
NI NATIONAL CONSERVATION CENTER OF CULTURAL HERITAGE - SKOPJE

Република Северна Македонија - Republika e Maqedonise së Veriut
Republic of North Macedonia
Национална Установа-Национален конзерваторски центар
Institucionl Nacional-Qendra nacionale e konservimit
National Institution-National Conservation Center

Бр.-Nr.-No. 01 - 1014
29. 02 2024 год.-viti-year
СКОПЈЕ - SHKUP - SKOPJE

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ОД НУ НАЦИОНАЛЕН КОНЗЕРВАТОРСКИ ЦЕНТАР СКОПЈЕ ЗА ИЗВРШЕНА РАБОТА

во период од 01.01. до 31.12.2023

Скопје, февруари 2024

Adresa: "Јосиф Михајловик" бр.7, P.Fah. 225, 1000 - Skopje, tel: (02) 3227-240; faks (02) 3289 888;
Adresa: Rr: "Josif Mihajlovic" nr.7, Kutia postale 225, 1000 - Shkup, tel: (02) 3227-240; faks (02) 3289 888;
Address: "Josif Mihajlovic" br.7, P.O.Box 225, 1000-Skopje, tel. (** 389 2) 3227-240, fax:3289 888,
Web: <http://www.heritage.gov.mk>; email: contact@heritage.gov.mk; rzsindok@mt.net.mk

СОДРЖИНА

Вовед

- ◆ Актуелни проблеми

I. ПРОГРАМСКИ АКТИВНОСТИ ОД ГОДИШНАТА ПРОГРАМА ЗА РАБОТА ЗА 2023

1. Нейланирани стручни увиди во юсичноја состојба
2. Планирани стручни увиди во юсичноја состојба
3. Конзерваторски истражувања и изработка на проекти
4. Изработка на Елаборации за ре/валоризација
5. Нейосредна заштита (конзерваторско-реставраторски интервенции на архитектурата)

II. ВРШЕЊЕ НА МАТИЧНИ И ДРУГИ СТРУЧНИ АКТИВНОСТИ

- ◆ Стручни увиди во граници на Јански оифай
- ◆ Комисии за стручна контрола на конзерваторски проекти
- ◆ Изработка на ЗКО
- ◆ Археолошки истражувања
- ◆ Вршење на конзерваторски и археолошки надзор
- ◆ Комисии за прием на изведени работи на нейосредна заштита
- ◆ Меѓународни научни симпозиуми

III. ОРГАНИЗАЦИСКИ И ДРУГИ СТРУЧНО – НАУЧНИ АКТИВНОСТИ

- ◆ Учество во стручно-рабочији групи
- ◆ Меѓународни научни конференции, научни собири, презентации и промоции
- ◆ Научно-истражувачка дејност

IV. ДРУГИ АКТИВНОСТИ

- ◆ Годишна програма за 2024
- ◆ Оценување на даватели на услуги во културата

*Годишниот извештај за работата на матичната Национална установа Национален конзерваторски центар – Скопје се поднесува за период дефиниран од 01.01.2023 заклучно до 31.12.2023 г., врз основа на Решение донесено од Министерот за култура, УП1 32-177/2022 г. од 02.03.2023 г. за избор на проекти од Нацрт годишната програма за работа на Националниот конзерваторски центар, вклучително и двете Дополни на Нацрт годишната програма, како и согласно *Договор за учесство во финансирање на Годишната програма за работе на Националната установа Национален конзерваторски центар – Скопје за 2023 год.* од областа на заштитата на недвижното културно наследство, потписан помеѓу:*

 *Министерството за култура на
Република Северна Македонија, арх.
бр. 32-2057/1 од 03.03.2023 год.*

 *НУ Национален конзерваторски центар
– Скопје, арх. бр. 01-116/1 од 08.03.2023
год.*

*Годишниот извештај за работе на
Националната установа Национален конзерваторски
центар – Скопје (во јонашамошниот шексиј НКЦ) за
2023 година содржи податоци за реализација на
проектите и активностите што се оглавени со
Годишната програма за осигурување на националниот
интерес во областа на културата и се финансирани од
Буџетот на РСМ, како и податоци и информации за
шековни активности и други стручни работи кои се
извршени во извештајниот период.*

Полугодишниот извештај го поднесува
Директорот на установата, а го усвојува Управниот
одбор на НУ НКЦ-Скопје

4 Актуелни проблеми

Во рамките и на годишниот извештаен период за 2023 година од работењето на матичната Национална установа за заштита на недвижното културно наследство, повторно се укажува на важни и актуелни проблеми од различен вид и карактер. За жал, одредени институционални проблеми континуирано се провлекуваат низ изминатите години и досега не е изнајдено соодветно и одржливо решение за нивно надминување во перспектива, а како најсериозни проблеми ги наведуваме следните:

- Во матичната Национална Установа Национален козерваторски центар Скопје (НУ НКЦ Скопје), состојбата со стручниот кадар е алармантна, има евидентен недостаток на кадар, како стручен, така и административен и помошен кадар. Ако до 2005 година установата броеше околу 105 лица, денес тој број е сведен на 49 вработени. Тоа укажува дека бројот на кадарот од 2005-2023 година се намалил за околу 53%, со што актуелниот кадровски потенцијал не е во можност да ги извршува во целост своите статутарни надлежности на матична установа. Со тоа доаѓа до задоцнето завршување на работните задачи, пролонгирање на дефинираната динамика, одложени рокови за започнување/завршување на проектни и др. тековни активности, што негативно се одразува на состојбите на културното наследство.
- Процедурите од страна на УЗКН за добивање на Одобрение за конзерваторски истражувања, Конзерваторско одобрение за вршење работи на непосредна заштита, Комисии за стручни контроли на конзерваторски проекти се бавни и непотребно бирократизирани. Ваквите управни постапки се повторуваат, реализацијата на програмираните активности се пролонгира, и многу често административните службеници се ставаат во функција на „ревизори“ на комисиските тела формирани за вршење стручна контрола на конзерваторските проекти. Укажуваме дека досега востановените бирократски процедури треба да се поедностават за да се обезбеди поефикасно функционирање на националните установи кои се основани за заштита на недвижното културно наследство.
- Треба да се дефинира поимот „стручна помош“ – НКЦ е должна да пружа стручна помош на останатите национални установи, во однос на истражувачки работи, конзерваторско проектирање и непосредната заштита на недвижното културно наследство.
Од друга страна, со дописот од МК, бр. 53-1689/2 од 17.03.2022 г. во кој ваков ангажман се толкува како судир на интереси, се оневозможува НКЦ да ја исполнува оваа законска обврска на пружање стручна помош на останатите установи од дејноста. Во овој контекст се поставува и прашањето дали работата на Централната хемиска лабораторија при НКЦ која согласно закон ги опслужува сите установи во дејноста ќе се сведе само на ниво на НКЦ. Со оглед на фактот дека стручниот – конзерваторски кадар е во огромен дефицит на цела територија

на државата, ваквото толкување дополнително ќе создаде негативни последици не само по работењето и матичноста на НКЦ, но и по културното наследство во целина.

- Освен редуцираноста на стручен конзерваторски кадар од различни специјалности, исто така нема, поточно не постојат оперативни единици од обучени/квалификувани мајстори за работа со традиционални материјал и техники. Активностите поврзани со непосредна заштита на архитектурата се реализираат по пат на ангажирање на градежни фирмии со Лиценца А (кой немаат допирни точки со заштитната дејност, односно шие не се специјализирани фирмии за реставрација со што значително ја отежнува реализацијата). Фактот што ваквите активности се доделуваат по шанери, каде основен квалификувачки фактор е ионудена најниска цена, наместо квалитетот на изведбата, дополнително се деградира културното наследство. Од досегашното оперативно искуство, генерална констатација е дека реализацијата на заштитните интервенции кај недвижните културни добра од архитектонско-конзерваторски аспект е на незадоволително ниво. Воедно, поради дефицитарниот стручен кадар, националните установи не можат да обезбедат перманентно присуство на стручно лице со изборно стручно звање (виш/советник конзерватор) за раководење со работите на непосредна заштита, што секако на крај резултира со несоодветни финални реализацији.
- НКЦ се соочува со недостаток на современа опрема за конзервација. Последната посериозна инвестиција во опрема беше спроведена во 2000 година, по пат на донација од ФАРЕ. Единствена современа опрема која ја поседуваме е во рамките на хемиската лабораторија, додека останатите конзерваторски лаборатории се соочуваат со недостаток на основни услови за работа. Оттука, неопходни се посериозни инвестиции во современи апаратури, алати и опрема кои ќе овозможат соодветен третман на културните добра, согласно постоечките стандарди во заштитно-конзерваторската дејност.

I. РЕАЛИЗАЦИЈА НА ПРОГРАМСКИ АКТИВНОСТИ ОД ГОДИШНА ПРОГРАМА ЗА РАБОТА - 2023

1. НЕПЛАНИРАНИ СТРУЧНИ УВИДИ ВО ПОСТОЈНА СОСТОЈБА

- Од страна на стручен тим од НКЦ извршен е увид во актуелната состојба на заштитеното недвижно добро - *Меморијален Музеј на ЦК на КПМ во Тетово; изглочен е Извештај во кој е дадено слично мислење за видот на јонашамошни активности;*
- Извршен е увид во актуелната состојба на заштитеното недвижно добро – *Јокшички мост во Кратово (Извештајот од извршениот увид со Предлог за прогласување на културно добро во обласност е доставен до УЗКН на јонашамошна управно-правна јостайка);*
- Извршен е увид во постојната состојба на заштитеното недвижно добро – црква *Св Архангел Гаврил, с. Ореовец – Македонски брод, изготвен е Извештај за извршениот увид во постојната состојба на заштитеното недвижно добро;*
- Врз основа на известување доставено од страна на НУ за управување со археолошкиот локалитет Стоби за случајно откриен археолошки материјал при изведување на земјоделски работи на КП 879/3 КО Градско, извршен е увид во актуелната состојба, *изработен е извештај во кој е дадено слично мислење за јонашамошни активности и заштитни мерки на археолошкиите наоди;*
- Врз основа на Барање доставено од УЗКН, извршен е увид во бесправно изграден објект на КП 338/2 м.в. *Браќа Миладинови КО Кратово, изработено е Мислење;*
- Врз основа на Барање доставено од УЗКН, извршен е увид во постојната состојба на објект на ул. *Јован Алабаков, бр. 3 на КП 3644, КО Велес за утврдување статус на бесправно изграден објект, изработено е Мислење;*

Врз основа на барање од УЗКН и *Амбасадата на Република Србија во Македонија* за потенцијална загрозеност на *Сиомен костурница Зебрњак, с. М. Нагоричане* од експлоатацијата на минерални сировини во каменоломот *Зебрњак* (лоциран надвор од контактната зона на доброто), извршен е увид во постојната состојба, изготвен е *Извештај за видот на активностите оштетувања дадени со предлог заштитни мерки за јостайување при идното минирање*.

- На барање на *Општина Куманово*, извршен е увид во актуелната состојба на оштетените елементи од оградата-рамна тераса на заштитеното недвижно добро - *Дом на Занајчи во Куманово; изглочен е Извештај во кој е дадено слично мислење за видот на јонашамошни активности, вклучително и изработка на проектина документација;*
- Извршен е увид во состојбата на црквата *Св. Богородица, с. Дреново, општина Кавадарци, при вршењето на геомеханички истражувања и мерења на амбиентални*

карактеристики на локацијата и конструкцијата на градбата, Изработен е Извештај од археолошки надзор;

- Извршен е теренски увид во рамките на предметното добро **археолошки локалитет Маркова Кула, с. Корешница, Општина Демир Капија;**
- Извршен е увид во постојната состојба и документирање на кука на ул. *Кочо Рачин бр. 11 во Берово;*
- Извршен е увид во реализацијата на работите на *Спомен кука на Гоѓија Пулески во с. Галичник, Општина Маврово и Ростуша;*
- Извршен е увид во реализацијата на завршните активности (екстериено и во внатрешниот простор) на заштитеното недвижно добро – *Алимбегова кука во Тетово;*
- Извршени се повеќе теренски увиди за следење/контрола на работите поврзани со заштитни интервенции на **Спомен костурницата на паднатите борци од НОВ во Куманово;**
- Извршен е увид во случајно откритие на предмети од археолошко значење при изведување на градежни работи (проширување на земјен пат) на **археолошки локалитет Градиште, Општина Неготино;**
- Извршен е увид во реализацијата на работите поврзани со конструктивно зајакнување на сидните и меѓукатни конструкции и реконструкција на кровот на **Стариот конак во Лешочкиот манастир; с. Лешок, општина Теарце;**
- Извршен е увид во реализацијата на работите поврзани со поставување на хидроизолационен слој на кровните површини на црквата Успение на Пресвета Богородица во манастирот **Матејче** (културно добро во опасност);
- Од страна на стручен тим, формиран со Решение (бр. 08-365447/2 од 11.12.2023 год.), извршен е теренски увид во актуелната состојба на **евидентираниот археолошки локалитет Римски Гробишта, во село Бачишка, Кичевско; изгответ е Извештај и дадено е мислење за јонатамошно јоспортување со предлог заштитни мерки;**
- Врз основа на извршениот увид во постојната состојба, изработено е конзерваторско мислење за преземање мерки на реконструкција, дограмба и надограмба на станбена кука на ул. Гоце Делчев бр. 56 – КП 829 КО Кратово;
- Врз основа на извршениот увид во постојната состојба, изработено е мислење за определување заштитно-конзерваторски услови за реконструкција и адаптација на објект **Стара училишна зграда на ул. Гоце Делчев бб, КП 799 КО Кратово;**
- Извршен е увид во постојната состојба на **евидентираниот археолошки локалитет Римски Гробишта, во село Бачишка, Кичевско, врз основа на издадено Решение за формирање на стручен тим од НКЦ од 11.12.2023 год.;**
- Врз основа на барање од Министерството за култура, извршен е увид во актуелната состојба на сочуваност/оштетеност на **Споменикот на паднатите борци од НОВ во село Трница, општина Маврово и Ростуша** (издадено решение од НКЦ, бр. 08-383/2 од 28.11.2023 год.), врз основа на прегледот на *йостојнашта документација во ИНДОК центарот на НКЦ и извршениот теренски увид изгответ е Извештај со констатацији од горесноменаште активности, истиот е придрожен со фотоприлози од актуелната состојба на сочуваност на содржинските елементи на споменикот.*

- Увид во состојба на заштитеното недвижно добро во црквата Св. Архангел Гаврил, с. Ореовец - Македонски Брод. Решение бр.08-151/3 од 19.04.2023 г.

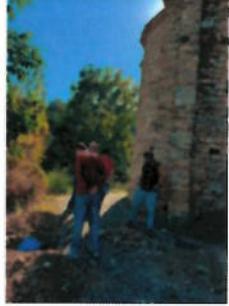
Видови на оштетувањата

2. ПЛАНИРАНИ СТРУЧНИ УВИДИ

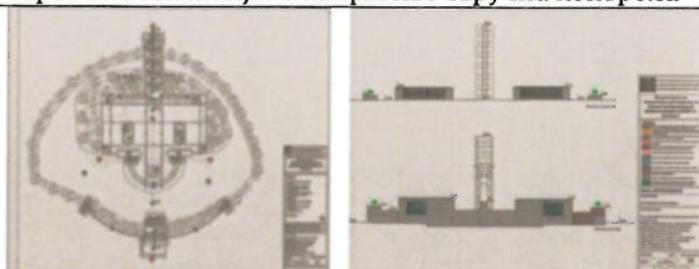
Раководител	Назив на Проектот
Мирјана Топузовска дипл.инж.арх., виш конзерватор	Увид во постојна состојба на регистрирани и евидентирани недвижни добра на територијата на три (3) општини: Тетово, Тетарце и Јегуновце
Одис на активноста	По формирањето на стручниот тим со Решение (бр. 08-159/1 од 22.03.2023 г.), беше извршен теренскиот дел од активноста на територијата на трите општини.
Спејен на реализација	Програмската активност е завршена. Доставен е Извештај од извршениот увид со потребните текстуални и фото прилози за актуелната состојба за поединечните недвижни добра кои биле предмет на програмиран стручен увид.

Раководител	Назив на Проектот
Албана Р. Асани историчар, конзерватор	Увид во постојна состојба на меморијални споменици и спомен обележја во Кичевскиот и Велешкиот регион (Прва фаза)
Одис на активноста	Со решение (бр.08-153/1 од 22.03.2023г.), стручниот тим го реализира теренскиот дел од активноста (во времетраење од девет дена). Во рамките на оваа активност беа опфатени увиди во постојната состојба на заштитени и евидентирани меморијални споменици, спомен космурници, бисти и др. спомен обележја во Кичевскиот и Велешкиот регион
Спејен на реализација	До крајот на извештајниот период доставен е Извештај од извршениот увид со податоци и фотодокументација за состојбата на секој поединечен споменик и спомен обележје. - Програмската активност е комплетно завршена

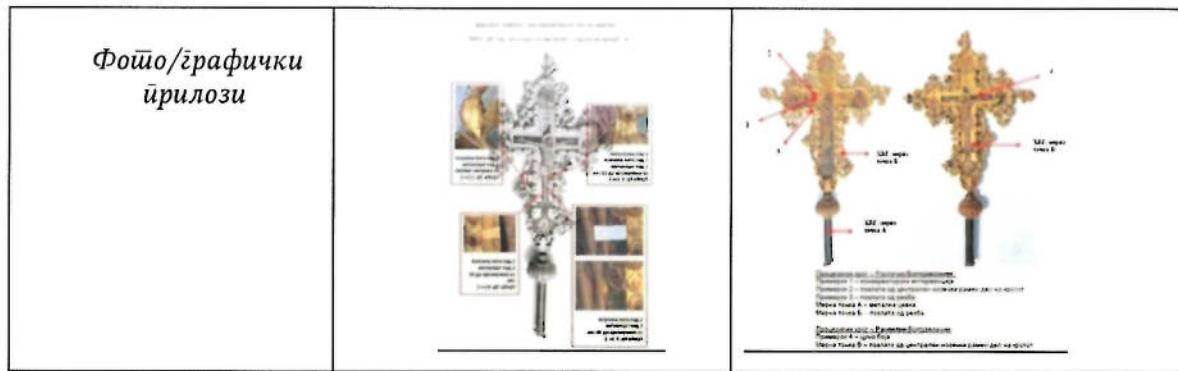
3. КОНЗЕРВАТОРСКИ ИСТРАЖУВАЊА И ИЗРАБОТКА НА ПРОЕКТИ

Одделение за градаштетско наследство	
Раководител	Назив на Проектот
м-р Цветанка Хаџи Пецова, диа советник конзерватор	Дополнителни конзерваторски истражувања во функција на Основен проект за конзервација, реставрација и реконструкција на горниот партер на архиштуктурата на црквата Св.Богородица во с. Дреново
Оис на активноста	Со дополнителните конзерваторски истражувања на црквата Св. Богородица , с. Дреново, Општина Кавадарци, беа извршени Геомеханички истражувања на теренот (рачно копани бунари, картирање на материјал и лабораториски испитувања) и одредување на динамички карактеристики (преку методата на амбиенти вибрации); ваквите специјализирани истражни дејствија беа реализирани од страна на приватен институт: Институти за земјотресно инжињерство и климатски промени од Скопје (ИЗИКП), избран по пат на спроведена тендурска постапка. Работите беа извршени врз основа на Одобрение за дојолништвени конзерваторски истражувања на црквата Св. Богородица, с. Дреново .
Стапен на реализација	Од страна на ИЗИКП Скопје, согласно договорните обврски доставен е Елаборат за сеизмички параметри, за проценка на динамичките и геомеханичките карактеристики (арх. бр. 08-542/3 од 16/11/2023), во кој се содржани резултати од теренските истражни работи на постојната состојба на црквата, интерпретација на истите, како и определување на сеизмичкиот потенцијал.
Документација	

Одделение за градаштетско наследство	
Раководител	Назив на Проектот
Мирјана Топузовска, дипл.инж.арх., виши конзерватор	Основен проект за конзервација и реставрација на Спомен костурницата на паднатите борци од НОВ во Куманово

<i>Опис на активноста</i>	По формирањето на стручниот тим (решение бр. 08-155/1 од 22.03.2023г.), се изврши теренскиот дел од истражувачките работи: архитектонско и фотодокументирање на состојбата на сочуваност на меморијалниот споменик, <i>снимање/премер со штапална станица, идентификација на видот и обемот на активните оштетувања и изразена деградација на вградениите материјали;</i>
<i>Специјал на реализација</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Основниот проект беше целосно завршен и комплетиран со потребните содржински наслови/прилозии беше доставен до УЗКН со цел формирање Комисија за вршење стручна контрола на конзерваторски проект. - Проектот е прифатен и препорачан за реализација од страна на Комисијата за вршење стручна контрола
<i>Документација</i>	

<i>Одделение за уметничко наследство</i>	
<i>Раководител</i>	<i>Назив на Проектот</i>
д-р Јехона Спахиу Јанчевска, ист. на уметноста, конзерватор советник	Проект за конзервација и реставрација на два процесиски крста од ризницата на Бигорскиот манастир Св. Јован Крстител, с. Ростуше, Општина Маврово и Ростуше
<i>Опис на активноста</i>	<p>По формирањето на стручниот тим беше изработена <i>Програма за конзерваторски исхржувања на два процесиски крста од ризницата на Бигорскиот манастир Св. Јован Крстител</i> (бр. 08-136/4 од 24.03.2023).</p> <p>По обезбедувањето на неопходната документација: <i>Договор за учество во финансирање на Годишната програма, Сојгласност од имателот на Бигорски манастир Свети Јован Крстител</i> (бр.17/23 од 16.03.2023); и <i>Одобрение за конзерваторски исхржувања</i> (УЗКН, бр. 09-209 од 06.04.2022), се одвива конзерваторските истражувања, изработката на поединечните извештаи и комплетирање на проектот со потребните текстуални прилози и графичка документација, т.е финализирање на предметниот конзерваторски проект.</p>
<i>Специјал на реализација</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Проектот со бр. 08-136/8 од 27.07.2023 беше целосно завршен дури и пред определениот рок и беше доставен до УЗКН со цел формирање Комисија за вршење стручна контрола на конзерваторскиот проект. - Проектот е прифатен и препорачан за реализација од страна на Комисијата за вршење стручна контрола со <i>Извештај за извршена стручна контрола</i> (бр. 09-2441/5 од 30.08.2023)

<i>Одделение за уметничко наследство</i>	
<i>Раководител</i>	<i>Назив на Проектот</i>
м-р Дарко Николовски, ист. на уметноста, конзерватор советник	Проект за конзервација и реставрација на Пештерна Маркова црква, Велес, фаза – сидно сликарство (XIV век)
<i>Опис на активноста</i>	Врз основа на издадено Решение за формирање стручен тим бр. 08-105/3 од 22.03.2023, беше изработена <i>Програма за конзерваторски истражувања на сидното сликарство во Пештерната Маркова црква</i> која беше комплетирана со потребната придружна документација: <i>Договор</i> за учество во финансирање на Годишната програма за 2023 и <i>Согласност</i> од имателот – МПЦ-ОА Повардарска епархија; По добивањето на <i>Одобрение</i> за конзерваторски истражувања од УЗКН и во согласност со <i>Програмата</i> , стручниот тим во периодот од 11-14.09.2023, ги изврши предвидените теренски истражувања од кои произлегоа поединечните стручни извештаи за состојбата на споменикот со цел дефинирање на соодветните методи кои ќе се применат во конзерваторската постапка.
<i>Стапен на реализација</i>	Конзерваторскиот проект е комплетиран и завршен (бр.08-105/6 од 29.12.2023), истиот беше доставен до УЗКН со цел формирање Комисија за вршење стручна контрола на проектот.
<i>Фото документација</i>	

4. ИЗРАБОТКА НА ЕЛАБОРАТИ ЗА РЕ/ВАЛОРИЗАЦИЈА

Раководител	Назив на Елаборат
д-р Сања Ивановска Велкоска, археолог, конзерватор советник	Елаборат за валоризација на споменичката целина „Маркова Кула“, с. Корешница, Општина Демир Капија (Решение бр. 08-156/1 од 22.03.2023)
<i>Спејен на реализација</i>	По извршените теренски активности за документирање на постојната состојба, изработен е Елаборатот и комплетиран со потребните прилози и заедно со <i>Предлогот за донесување акт за прогласување на Споменичка целина Маркова река, с. Корешница, општина Демир Капија</i> за значајно културнонаследство е доставен во УЗКН со цел да формираат Комисија за ревизија на елаборатот.
Раководител	Назив на Елаборат
м-р Снежана Герасимова Матеска, дза, надворешен стручен соработник	Елаборат за ревалоризација на споменикот на културата село Галичник, Општина Маврово и Ростушче (Решение бр. 08-158/2 од 19.08.2023 год.)
<i>Спејен на реализација</i>	По формирањето на стручниот тим се извршија теренските активности кои опфатија увид во актуелната состојба на поединечните објекти (регистрирани, евидентирани и нови градби) и зачувани амбиентално-градителски целини во селото Галичник; акцијата се реализираше во времетраење од три (3) дена; <i>Елаборатот е изработен и комплетиран со јошребниште шекстуални и графички прилози;</i> и заедно со Предлогот за донесување акт за прогласување на <i>Споменичка целина село Галичник за културно наследство од особено значење- јошкашорија</i> <i>големо значење</i> е доставен во УЗКН со цел да формираат Комисија за ревизија на елаборатот
<i>Прилози</i>	

Раководител	Назив на Елаборат
д-р Сања Ивановска Велкоска, археолог, конзерватор советник	Елаборат за валоризација на споменичката целина „Големо Градиште“, с. Коњух, Општина Краишово (Решение бр. 08-157/1 од 22.03.2023 год.)

<i>Стапен на реализација</i>	Елаборатот е изработен, заверен со арх. бр.08-157/1 од 28.12.2023 год. и заедно со <i>Предлогот за донесување акт за прогласување на Стогоменичка јединица Големо Градиште, с. Коњух за културно наследство од особено значење</i> - <i>што кога е тој акт доставени во УЗКН со цел да формираат Комисија за ревизија на елаборатот.</i>
<i>Фото прилози</i>	

Раководител	Назив на Елаборат
Мирјана Топузовска, дипл.инж. арх., виши конзерватор	Елаборат за ревалоризација на куќа на ул. Кочо Рацин бр. 11 во Берово. (Решение бр. 08-154/2 од 25.09.2023 год.)
<i>Стапен на реализација</i>	Елаборатот е завршен и комплетиран со потребните текстуални и графички прилози; три (3) примероци од <i>Елаборатот и Предлогот за донесување акт за прогласување на куќата на ул. Кочо Рацин бр.11 во Берово за значајно културно наследство</i> се доставени во УЗКН со цел формирање Комисија за ревизија.

5. НЕПОСРЕДНА ЗАШТИТА НА ГРАДИТЕЛСКО НАСЛЕДСТВО

Во *Одделението за градителско наследство*, согласно одобрениите финансиски средства во Годишната програма за работа за 2023, беа реализирани работи на **непосредна заштита на архитектурата**, а видот на заштитните интервенции и степенот на нивната реализација е прикажан поединечно за недвижните добра во табеларен преглед:

<i>Непосредна заштита:</i>	Конзервација и реставрација на црквата <u>Св. Архангел Михаил и Св. Гаврил Лесновски - йустинијашел во Лесновскиот манастир, с. Лесново – Пробиштип,</u> <u>Петта фаза</u>
<i>Опис на активностите</i>	По успешно спроведената тендурска постапка избрана е градежната фирма <i>Макаус Блаѓоја Дооел Скоје</i> . Реализацијата на предвидените позиции од петтата фаза се извршила во текот на месец август/септември 2023, а се однесува на покривачки работи на црквата, поточно се изврши покривање со оловен лим (д = 3 мм) на источниот свод

	и на аглите од базисот на големата купола.
<i>Спејен на реализација</i>	Конзерваторско-реставраторските работи од петтата фаза <u>се завршени</u> во рамките на одобрените финансиски средства
<i>Фото ѕрилози</i>	

<i>Непосредна заштита:</i>	Конзервација, реставрација, санација и ревитализација на конакот во Лешочкиот манастир Св. Атанасиј, с. Лешок – Тешово, Петта фаза
<i>Опис на активностите</i>	<p>Врз основа на допис од Министерството за култура со кој се одобрува <u>расписување на двегодишен тендер за комплетна реализација на градежно / конструктивните позиции на манастирскиот конак од петтата и шестата фаза.</u></p> <p>Беше расписан тендер на вкупна сума <u>потребна за две години (со цел да се обезбеди континуирана двогодишна динамика на исплаќање)</u>. По успешно спроведена тендерска постапка за изведувач на работите избрана е градежната фирма Урбан План Консултант од Тешово.</p>
<i>Спејен на реализација</i>	<p>До крајот на 2023 г. беа реализирани работи кај источното крило од конакот (поставување на фасадно скеле, демонтажни работи во внатрешниот простор);</p> <p><u>Завршните работи од петтата и програмираните градежни позиции од шестата фаза продолжуваат во 2024</u></p>
<i>Фото ѕрилози</i>	

<i>Непосредна заштита:</i>	Конзерваторско-реставраторски интервенции на архитектурата на црквата Св. Никола, с. Псача, Општина Крива Паланка (III фаза)
<i>Опис на активностите</i>	<p>По усвоено сироведената тендерска процедура избрана е градежната фирма Макаус Благоја Дооел Скопје; по склучувањето на Договор (арх. бр. 05-167/12 од 24.04.2023); се изврши монтажа на фасадно скеле долж јужната страна; најпрво се изврши внимателно отстранување на несоодветните цементни интервенции кај фасадни фуги, камени блокови, чистење на лежишта, отстранување на</p>

	оштетени фасадни блокови, тули и нивна замена со соодветни.
<i>Спомен на реализација</i>	<i>Заштитниот претман на градежниот објект на јужната фасада и шамбури <u>се завршени</u>, а со тоа и комплетно се завршени заштитните интервенции на фасадите од црквата.</i>
<i>Фото документација</i>	
<i>Непосредна заштита:</i>	Конзервација и реставрација на црквата Св. Архангел Михаил во манастирот Св. Архангел Михаил во Берово - Втора фаза
<i>Спомен на реализација</i>	<i>Работите не се извршени</i>

<i>Непосредна заштита:</i>	Конзервација, реставрација, санација и реконструкција на влезната партија на арх. лок. Тешовски кале Бал Тешевско (VI фаза)
<i>Спомен на реализација</i>	<i>По неусијено завршениот тендерски објект (објавени чекири јаји), програмската активност не се реализира.</i>

<i>Непосредна заштита:</i>	Конзерваторско-реставраторски работи на Стоглен костурница на Ѓаднашите борци во НОВ во Куманово
<i>Објект на активноста</i>	Работите на непосредна заштита беа реализирани во организација на НКЦ, во однос на набавка и апотребниот материја, како и со ангажирање на квалификувани мајстори за изведба на позициите. Изведените работи беа фокусирани на заштитен третман на елементите од следните деградирани содржини: главниот пристапен скалишен крак; замена на оштетени партерни плочи и интервенции на двете костурници, клесање на букви на народни херои најфронтална мермерна плоча од Првата костурница и др.
<i>Спомен на реализација</i>	<i>Во рамките на Првата фаза, а сојасно висина на одобрениот средство беше извршена делумна реализација на Проектот за конзервација и реставрација на Стоглен костурница</i>
<i>Фото прилози</i>	

Непосредна заштита:	Конзервација и реставрација на архитектурата на црквата Св. Никола, с. Шопско Рударе (I фаза)
Опис на активностите	Работите беа изведувани во 2023 г. од страна на фирмата <i>Специфик Санации</i> Дооел од Скопје, а врз основа на склучен Договор (НКЦ, арх. бр. 05-321/12 од 26.10.2022). Се изврши инјектирање на сводната конструкција и препокривање на црквата со покривач од камени плочи, нивелирање на камениот поткровен венец, интервенции на влезните скалници и подните камени плочи, конзервација на дрвената влезна врата и др.
Стапак на реализација	Првата фаза од реализација на проектот е завршена.
Фото прилози	

Непосредна заштита:	Конзервација, реставрација и санација на заштитеното недвижно добро Алим Беговашка куќа во Тетово (гойчински заштитни мерки на одредени екстериерни делови и санациони интервенции во ентериерот)
Опис на активностите	<p>Работите на непосредна заштита на Алимбековашка куќа во Тетово се реализирани од страна на градежната фирмa ЦЕАЦОН Дооел експорт импорт Тетово-избрана по успешно спроведена тендерска постапка. Договорот е склучен помеѓу НУ НКЦ Скопје (бр.05-152/12 од 03.05.2023 г.) и фирмата Цеацон Тетово (Бр.0307-263/23 од 03.05.2023г.).</p> <p>Извршени се заштитни интервенции на конкретно одредени екстериерни делови и завршни финални интервенции на оштетени сидни и плафонски површини во сите простории на трите нивоа во објектот и заштита од атмосферска влага на надворешни делови (хидроизолационен третман на подната површина од рамната тераса)</p> <p>Со завршувањето на дополнителните заштитни мерки се заокружи повеќегодишниот третман на недвижното добро во целина, воедно се создадени неопходните просторни услови</p>

	за ревитализација, т.е давање на активна функција согласно потребите на заедницата. Со одлука на Влада на Р.С. Македонија, во иднина двете нивоа од Алимбетоваша куќа се дадени на користење на Факултетот за музичка уметност при Државниот универзитет во Тетово.
<i>Специјен на реализација</i>	Согласно договорните обврски <u>целосно се реализирани предвидените позиции.</u>
<i>Фото прилози</i>	

СЕКТОР ЗА НЕПОСРЕДНА ЗАШТИТА

(сидно сликарство, мозаик, дрвена и камена пластика, икони и слики на платно)

КОНЗЕРВАТОРСКО - РЕСТАВРАТОРСКИ АКТИВНОСТИ Конзерваторско - реставраторски активности на сидното сликарство во црквата Св Богородица, Лешок /трета фаза/. Конзерваторско одобрение УП бр. 08-301 од 13.04.2023 год

Сидно сликарство од 19 век.

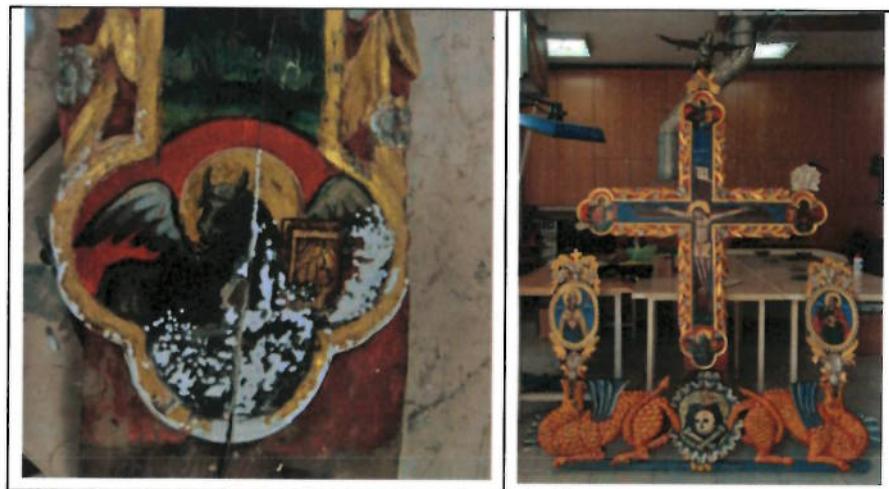
Сидното сликарство од 17 век.

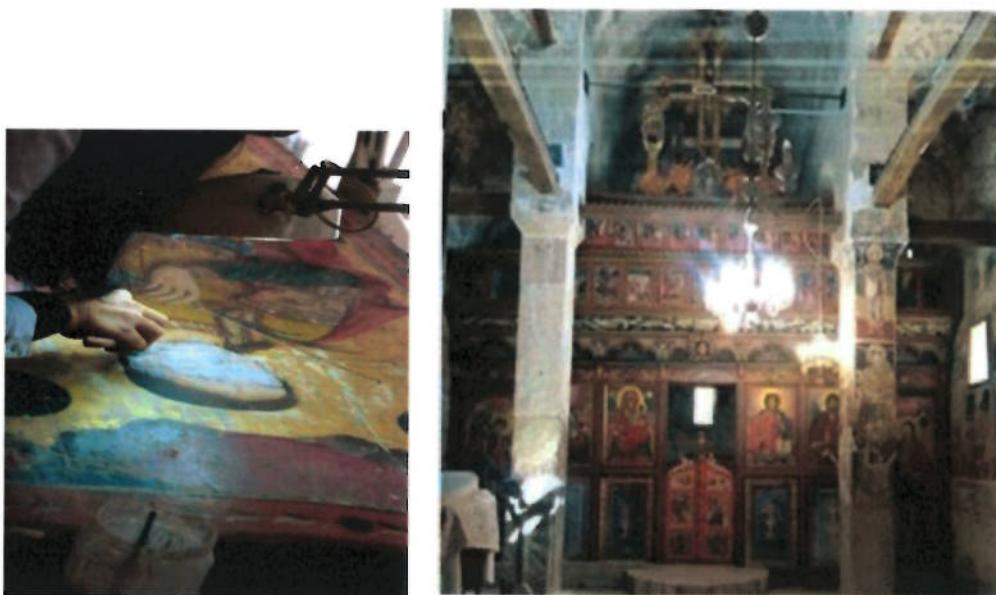
(пред конзерваторско-реставраторски работи)

- Конзерваторско - реставраторски активности на камениот иконостас и фреско икони во црквата Св Ѓорѓи Старо Нагоричане. Конзерваторско одобрение УП бр. 08-509 од 19.06.2023 година.

- Конзерваторско-реставраторски активности на сидното сликарство во црквата Св Ѓорѓи Старо Нагоричане. Конзерваторско одобрение УП бр. 08-685 од 08.08.2023 година.
- Конзервација и реставрација на иконостасниот крст и двете иконо-врати од иконостасот во црквата Св. Ѓорѓи Победоносец во с. Младо Нагоричане, Општина Старо Нагоричане (III фаза) (со решение бр. 08-67/1 од 15.02.2022 и 08-67/3 од 07.04.2022), издадено од НУ Национален конзерваторски центар – Скопје. Согласно Конзерваторското одобрение (УП бр. 09-305 од 03.05.2022г.)

После завршувањето на севкупните конзерваторско – реставраторски интервенции, иконите се транспортирали во црквата и се монтирани на иконостасот

- Конзервација и реставрација на два процесиски крста од ризницата на Бигорскиот манастир Св. Јован Крстител, (со решение бр. 08-136/11 од 19.09.2023), издадено од НУ Национален конзерваторски центар – Скопје.

Конзерваторско - реставраторските активности на процесиските крстови се во тек и според конзерваторско одобрение ќе траат до 31.01.2023г.

- Конзерваторско-реставраторски работи на 2 икони и царски двери од црквата Св. Спас, с. Ногаевци, општина Градско. конзерваторско-реставраторски работи на 2 икони (Св. Никола и Архангел Михаил –проскомидијална врата) и Царски двери од црквата Св. Спас, с. Ногаевци, општина Градско. Проектот е реализиран во текот на втората половина на 2023 година, а во тек е

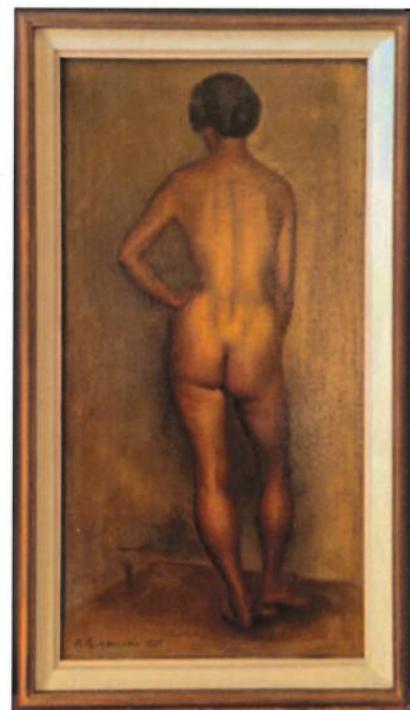
изработка на Конзерваторски извештај за изведените работи. Извршени се целосни конзерваторско-реставраторски работи на иконите.

- Завршена е непосредната заштита на 8 ликовни дела од првата фаза од "Основен проект за изведување на конзерваторско-реставраторски работи на 122 дела од Спомен-куќата на Лазар Личеноски" бр.10-361 од 15.11.2021 год. од НУНГМ на РСМ; Конзерваторско одбрење УПБр.09-338 од 27.09.2022 год. од УЗКН на РСМ; Решение за изменување на Конзерваторско одбрење УП.Бр.09-338 од 12.10.2022 год., Решение за определување на конзерваторски надзор 03-792/2 од 25.11.2022 год., Согласно потпишаниот договор за реализација наш бр. 03-91/2 од 30.08.2022 год., и Решение за стручен тим бр.08-91/3 од НУНКЦ-Ск. Завршена е непосредната заштита на следните дела:

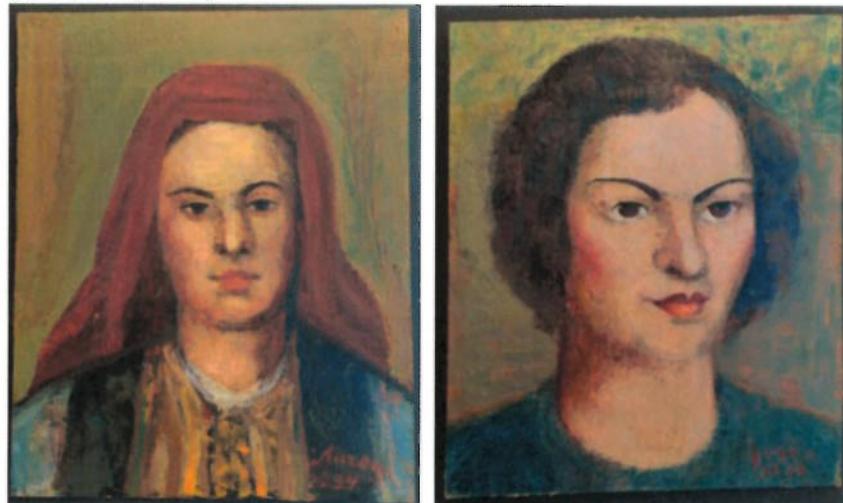

Женски акт (инв. бр.1789)

Женски акт (инв. бр.1790)

- Отпочната е непосредната заштита од Втората фаза на “Основен проект за изведување на конзерваторско-реставраторски работи на 122 дела од спомен куката на Лазар Личеноски” бр.10-361 од 15.11.2021 год. од НУНГМ на РСМ; Конзерваторско одобрение УПБр.09-788 од 22.08.2023 год. од УЗКН на РСМ; Решение за определување на конзерваторски надзор 03-567/2 од 01.11.2023 год., Согласно потпишаниот договор за реализација наш бр. 08-107/2 од 18.07.2023, анекс договор на договорот за реализација 03-456/1 од 15.12.2023 год. и Решение за стручен тим бр.08-107/5 од 16.08.2023 од НУ НКЦ-Скопје.

Портрет на Стојана (инв. бр. 1807)

Портрет на Ксенија (инв. бр. 1810)

- Конзерваторско - реставраторски проект, со Решение за Стручен тим за непосредна заштита на недвижно добро по намена-(бр.08-80/4 од 15.06.2023 г од НУ НКЦ-Скопје) „Конзервација и реставрација на Царски двери и две (2) икони од манастирот „Св.Архангел Михаил,“ во Берово,Општина Берово (1 фаза) – реализација во тек.

- Конзерваторско - реставраторски работи на икони од црква Св. Ѓорѓи Победоносец, Младо Нагоричане, општина Старо Нагоричане -проектот е реализиран согласно динамиката и рокот од конзерваторското одобрение (2022-2023). Извршени се целосни конзерваторско реставраторски работи на иконите.
- Конзерваторско-реставраторски работи на 2 икони (Св. Никола и Архангел Михаил – проскомидијална врата) и Царски двери од црквата Св. Спас, с. Ногаевци, општина Градско. Проектот е реализиран во текот на втората половина на 2023 година, а во тек е изработка на

Конзерваторски извештај за изведените работи. Извршени се целосни конзерваторско-реставраторски работи на иконите.

ПРОГРАМА 58 (Културно наследство во опасност)

<i>Нейосредна заштита:</i>	Конзервација и реставрација - препокривање на црквата Успение на Пресвета Богородица во манастирскиот комплекс Машејче, с. Матејче, Општина Липково (I фаза)
<i>Опис на активностите</i>	По успешно завршена тендерска постапка избрана е градежната фирма <i>Euro Monita od Струмица</i> за реализација на првата фаза од покривачките работи на црквата - превентивна заштита на кровните површини - поставување на хидро заштита на кровните површини од црквата кај кои на вандалски начин беше отстранет кровниот покривач од оловен лим.
<i>Специјал на реализација</i>	Реализацијата на првата фаза- поставување на хидроизолација на кровните површини е <u>завршена</u>
<i>Фотодокументација</i>	

II. ВРШЕЊЕ НА МАТИЧНИ ФУНКЦИИ И ДРУГИ СТРУЧНИ АКТИВНОСТИ

Секторот за истражување и конзервирање и проектирање на недвижното културно наследство при Националниот конзерваторски центар Скопје, во смисла на членот 146, ставот (2) и (4) на овој член, по основ на матичност ги вршеше следниве стручни активности: учество во комисии за стручна контрола на конзерваторски проекти, прием на изведени работи, вршење конзерваторски и археолошки надзор, давање стручни мислења за јавните на изградба на инфраструктурни проекти, или вршење увиди во граници на јавни објекти во функција на изработка на заштитно-конзерваторски основи (зко), поднесени од разни јавни субјекти и физички лица, како и иматели на културни добра..

УВИДИ ВО ГРАНИЦИ НА ПЛАНСКИ ОПФАТ И ДАВАЊЕ НА СТРУЧНИ МИСЛЕЊА

- Врз основа на Барање поднесено од Агенција за планирање на просторот за добивање податоци за постоење на културно наследство за изработка на Урбанистички план за подрачје и градби од државно значење за потребите на реализација на регионална депонија „Русино“, КО Сушица 1 и КО Церово,

Општина Гостивар; Изработен е Извештај во кој е дадено стручно мислење за консултираност и предлог за понатамошни мерки;

- Врз основа на Барање доставено од ЈП ХС Злетовица за издавање на стручно мислење за постоење на недвижно културно наследство во границите на планскиот опфат на Проект за инфраструктура за ХЕЦ Б – прибранска хидроцентрала на брана Кнежево, како составен дел на повеќенаменскиот проект ХС Злетовица, *Пробиштий*, извршен е увид во подрачјето на опфат. *Изработен е Извештај во кој е дадено стручно мислење;*
- Извршен е увид во актуелната состојба на постоечки објект (тунел) лоциран на км-341.23 на железничката делница Бељаковце – Крива Паланка. Изработен е Извештај во кој е дадена констатација за затекнатата состојба и мислење за понатамошни мерки;
- Извршен е увид во границите на опфат за потребите на изработка на Урбанистички проект со план за парцелација за формирање на градежни парцели со намена А4.5 – ловни домови и ловни куки, КО Берово, *Општина Берово*, изработен е Извештај во кој е дадено стручно мислење дека во границите на проектниот опфат нема добра за кој основано се претпоставува дека претставуваат културно наследство;
- Извршен е увид во границите на опфат за потребите на изработка на Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за хидројаловиште во *Општина Крива Паланка*; поднесено е *стручно мислење за понатамошно јостайување во врска со изработка на урбанистичката документација*;
- Извршен е увид во подрачјето на плански опфат за изработка на Урбанистички проект вон опфат на УП за изградба на спортски терени на отворено (картинг) со намена ДЗ.1 на делови од КП 1276, 1275, 1262, 1263, 1264, 1265, КО Ваташа, *Општина Кавадарци*; *Изработен е Извештај во кој е дадено стручно мислење за понатамошно јостайување*;
- За потребите на изработка на Основен проект за ФТТХ оптичка мрежа за подрачје Тетово север - централен дел - *Општина Тетово*, извршен е увид во границите на планскиот опфат и дадено е стручно мислење;
- Врз основа на Барање поднесено од страна на Јавно претпријатие за државни патишта (ЈПДП) за издавање на стручно мислење за постоење на недвижно културно наследство во границите на Проектот за изградба на експресен пат А2, делница Крива Паланка – Ранковце, по претходен допис на Изведувачот на делницата Длабочица – Страцин(Чатал), Страбаг (АГ) – Австрија, со бр. 09-3120/1 од 03.04.2023 год. Извршен е увид во предметната локација, дадено е стручно мислење за видот на понатамошни активности;
- Увид во плански опфат на Урбанистички проект вон опфат на УП за реконструкција на фекален колектор од источна зона на пролетерски пат од км 0+636.00 до км 1+240.00 КО Виница;
- Врз основа на барање поднесено од страна на НУ за управување со археолошкиот локалитет Стоби, извршен е увид на случајно откриен археолошки материјал при изведување на земјоделски работи на КП 879/3 КО Градско. *Изработен е*

извештај во кој е дадено стручно мислење за понатамошни активности и заштитни мерки на археолошкиот наод;

- Извршен е увид во границите на плански опфат заради изработка на **Измена и дополнба на Детален урбанистички план (ДУП) за дел од Урбан блок (УБ) 108, Тетово, Општина Тетово**;
- Извршен е увид во границите на проектниот опфат за изработка на Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за девијација на државен пат П2133 кај с. Лопате, Куманово. Изработен е Извештај во кој е констатирано дека во границите на подрачјето на опфат се наоѓа *археолошки локалитет Прибовце, с. Лойаше*, со предлог за спроведување на недеструктивни археолошки истражувања - *Геоскенирање* на просторни целини во рамките на археолошкиот локалитет.
- Извршен е увид во границите на плански опфат за потребите на изработка на **Основен проект за FTTH оптичка телекомуникациска мрежа за подрачје Тетово Север-централен дел, Општина Тетово**, а за констатираното на терен изработен е *Извештај*;
- Извршен е увид во границите на опфатот на земјоделско земјиште на катастерски парцели: КП 3354, КП 3355 и КП 3543 КО Младо Нагоричане, Општина Старо Нагоричане, изготвен е *Извештај* од теренскиот увид;
- За потребите на изработка на Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за девијација на државен пат П2133 кај с. Лопате за премостување на железничките пруги Куманово - граница со Р. Бугарија и Табановце - Скопје, извршен е увид во подрачјето на опфат и дадено е стручно мислење;
- Согласно Решение бр. 08-183/2 од 12.04.2023, извршен е увид во границите на опфат за потребите на изработка на Урбанистички план за подрачја и градби од државно значење за изградба на фотоволтаична електрана со капацитет над 10 MW, КО Возарце, Општина Кавадарци, Изработен е *Извештај* во кој е дадено мислење;
- Од страна на стручен тим извршен е увид во границите на опфат за потребите на изработка на Урбанистички план за село Синичане со разработка на Блок-06, КО Синичане, Општина Богочинье. Изработен е *Извештај* во кој е дадено мислење;
- Извршен е увид во границите на опфат за потребите на изработка на Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план со намена Б 5.1 - хотелски комплекс, дел од КП 2097, КП 2098, КП 2105 и КП 2106, КО Делчево, Општина Делчево, изработен е *Извештај* во кој е дадено мислење и констатација за понатамошно постапување во однос на предметниот опфат;

- Извршен е стручен увид во границите на планскиот опфат за изработка на проектна документација за **линиска инфраструктурна градба - канали за телекомуникациски водови и оптички кабел за базни станици**, с. Фариш, Општина Кавадарци; Од страна на стручниот тим поднесен е *Извештај за јонашамошни активносии;*
- Извршен е увид во границите на плански опфат за постоење на недвижно културно наследство за потребите на изработка на ДУП за УБ 34, УЕ 5, КО Велес, Општина Велес. Изработен е *Извештај* во кој е дадена констатација дека за предметниот плански опфат нема потреба од изработка на заштитно-конзерваторски основи.
- Врз основа на донесено решение за формирање стручен тим (НКЦ, бр. 08-273/2 од 25.07.2023), извршен е увид во границите на опфат за потребите на изработка на **Урбанистички план вон населено место Боговиње (покрај автопат) КО Боговиње, Општина Боговиње**, извршен е преглед на доставената и постојната документација релевантна за предметниот плански опфати изработен *е Извештај согласно информациите о јеренскиот увид и констатациите о консултираната документација;*
- Извршен е теренски увид во границите на опфат за потребите на изработка на УП вон опфат на урбанистички план со намена Е1.13 – **Површински соларни и фотоволтаични електрани** (фото – напонски панели за производство на електрична енергија кои се градат на земјиште), на дел од КП 1723, КП 1725, КП 1726, КП 1727, КП 1728, КП 1734, КО Марена, Општина Кавадарци (согласно издадено решение за формирање стручен тим, бр. 08-284/2 од 26.07.2023 год., извршен е преглед на доставената и постојната документација релевантна за предметниот плански опфати изготвен *е Извештај согласно констатациите о горенаведениите активносии;*
- Стручен увид во границите на планскиот опфат за потребите на изработка на **Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за А4.7 – Куќи за потребите на селскиот туризам**, на КП 982, КП 983 и КП 1113 – дел, КО Бојанчиште, Општина Кавадарци (бр. 08-286/2 од 07.08.2023);
- Со Решение бр. 08-302/2 од 16.08.2023 год., формиран е стручен тим за вршење теренски увид во границите на проектниот опфат за изработка на проектна документација за **Урбанистички проект за линиска инфраструктура за КО Неокази, Општина Пробиштип**, изработено *е спречено мислење со конкретни мерки за јонашамошно постапување;*
- Со Решение за формирање на стручен тим (бр. 08-309/2 од 21.08.2023) извршен е увид во границите на проектниот опфат за изработка на проектна документација за **Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за изградба на 110 кВ далновод и кабел од ТС 110/20 кВ ФЕЦ Бучиште до 110/35/10 кВ Пробиштип, Општина Пробиштип**; изработено *е спречено мислење со конкретни мерки за јонашамошно постапување;*

Согласно издаденото Решение за формирање на стручен тим (НКЦ, бр. 08-313/2 од 04.09.2023 год.), извршен е увид во границите на проектниот опфат за потребите на изработка на

Проект за инфраструктура за измена и дополна на Проект за инфраструктура за изградба на државен пат А2, делница Ранковце - Крива Паланка на ниво експресен пат, секции клучка Крива Паланка - Длабочица и Длабочица - Страцин (Чатал) за денивелиран патен јазол Страцин - *Општина Кратово*;

- Врз основа на донесено Решение од НКЦ за формирање на стручен тим (бр. 08-316/2 од 05.09.2023 год.), извршен е стручен увид во границите на проектниот опфат за изработка на проектна документација за потребите на изработка на Урбанистички проект за градежно земјиште за формирање на градежна парцела за формирање на површина за изградба на спортска сала на КП 4216 КО Долни Дисан, *Општина Неготино*;

Извршен е увид во границите на проектен опфат за изработка на проектна документација за потребите на Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за пребивање и изградба на алтернативен пат - магистрала Гостивар-Кичево до депонија Русино, Општина Маврово и Ростуша;

- Извршен е увид во границите на проектниот опфат за потребите на изработка на Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за изградба на водоводна инфраструктура за Калин Камен КО Б'С КО Кркља и КО Варовиште, *Општина Крива Паланка* (врз основа на решение за формирање стручен тим, бр.08-339/2 од 26.09.2023);
- Извршен е увид во границите на проектниот опфат за потребите на изработка на урбанистичко проектна документација за Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за формирање на градежна парцела на дел од КП 1908/1, дел од КП 1908/2 и КП 1908/6, КО Волковија, со намена Е1-сообраќајни, линиски и други инфраструктури (површински соларни и фотоволтаични електрани), *Општина Брвеница*, согласно издаденото Решение за формирање на стручен тим (НКЦ, бр. 08-365/2 од 01.11.2023 год.), *изложено е стручно мислење*;
- Со Решение за формирање на стручен тим со бр. 08-415/2 од 15.11.2023 год., извршен е стручен увид во границите на проектниот опфат за изработка на проектна документација за Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за инфраструктурен вод - 10(20) kV електричен вод од почетна точка 1 на КП589/1 КО Криволак до точка 2 на КП8000/2 КО Неготино (граница на ГУП), и од точка 2 на КП68000/2 КО Неготино до точка 3 (крајна точка - ТС) на КП 8453 КО Неготино, *Општина Неготино*;
- Извршен е стручен увид во границите на проектниот опфат за потребите на изработка на Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план со намена Б2.3 – Установи од секундарна здравствена заштита, на КП 70 и КП 72, КО Лешок, *Општина Теарце*, согласно Решението за формирање на стручен тим, донесено од НКЦ на 11.12.2023 год.;
- Согласно решение бр. 08-443/2 од 12.12.2023 год.), извршен е увид во границите на опфат за потребите на изработка на Урбанистички проект за село Доброшане за формирање на градежна парцела на дел од КП 748/2, КО

Доброшане вон град за изградба на објект со намена Г2-индустриски згради од други преработувачки индустрии со помалку загадувачки процеси, Општина Куманово.

➤ Увиди во бесправно изградени објекти (за легализација)

- Извршен е увид во постојната состојба на КП 338/2 КО Кратово, за утврдување *сашас на бесправно изграден објекти*, изработено е Мислење;
- Извршен увид за утврдување *сашас на бесправно изграден објекти* на ул. „Јован Алараков“ бр. 3 на КП 3644, КО Велес и изработено е Мислење.

➤ Увид во постојна состојба за изработка Мислења за определување
Заштитно -конзерваторски услови (ЗКУ)

- Изработено е Мислење за заштитно конзерваторски услови (ЗКУ) за реконструкција на објект бр.1 на ул. Маршал Тито бр. 255 на КП 1964/1 КО Кичево 8;
- Изработено е Мислење за определување заштитно конзерваторски услови (ЗКУ) за подигање бисти на дванаесетте Баташки младинци на КП 2427 и КП 2426/1 КО Баташа, во м.в Катуниште, с. Баташа, Општина Кавадарци;
- Врз основа на Барање доставено од Управата за заштита на културно изработено е Мислење за определување заштитно-конзерваторски услови (ЗКУ) за реконструкција и адаптација на објект Стара училишна зграда на ул. Гоце Делчев бб, КП 799 КО Кратово;
- Стручно мислење за определување на Заштитно-конзерваторски услови (ЗКУ) за спроведување на **заштитни интервенции на недвижно добро Спомен костурница на паднатите борци од НОВ во Куманово**;
- Изработено е Стручно мислење за определување на Заштитно-конзерваторски услови (ЗКУ) за спроведување на **конзерваторско-реставраторски интервенции и мерки на санација на културното наследство во опасност: Куќа на Апасиеви, ул. Вера Цирвири Трена бр. 21 во Велес**.

‡ КОМИСИИ ЗА СТРУЧНА КОНТРОЛА НА ПРОЕКТИ

Во рамките на *Секторот за исражување и конзерваторско проектирање*, преку формирање на комисиски тела извршени се стручни контроли на следните конзерваторски проекти:

- Основен проект за санација на подземни делови од Спомен куќа на академски сликар Лазар Личеноски во Скопје, изработен од Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Градежен факултет - Скопје (арх. бр. 12-10 /752-4 од 29.12.2022 год.). Изработен е комисиски извештај од извршена стручна контрола со кој проектот е прифатен;
- Проект за конзерваторско- реставраторски работи на фрескоживописот во црквата Св. Спас во Скопје, изработен од НУ Конзерваторски центар Скопје.

Од страна на Комисијата за вршење стручна контрола поднесен е *Извештај* со кој проектот се прифаќа;

- Основен проект за конзерваторско-реставраторски работи на источен крак на југозападниот бедем на археолошкиот локалитет Баргала, изработен од НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј – Штип. Комисијата за вршење стручна контрола поднесен е *Извештај* со кој проектот се прифаќа и препорачува негова реализација;
- Проект за конзервација и реставрација на седум (7) престолни икони од депото за икони на НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј – Штип, изработен од НУ Завод и Музеј – Штип (со решение бр. 08-314/2 од 30.09.2022). По разгледувањето на втората коригирана верзија, Комисијата поднесе *Извештај* за извршена стручна контрола на втора коригирана верзија на Проект за конзервација и реставрација на седум (7) престолни икони од депото за икони на НУ Завод и Музеј – Штип (бр. 08-80/2 од 15.02.2023) со кој го прифати проектот;
- Основен проект за конзерваторско-реставраторски работи на Централната одбрамбена кула – Пирг на археолошкиот локалитет Џареви Кули – Струмица, изработен од НУ Завод и Музеј Струмица. Комисијата за вршење стручна контрола поднесе *Извештај* со забелешки за дополнување на проектната документација. Доставената дополнета и коригирана верзија од проектот е комисиски прифатена со поднесување на *Извештај* бр.2;
- Основен проект за конзервација на археолошкиот локалитет Плаошник (I фаза), изработен од НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј – Охрид (со бр. 13-442/1 од 04.04.2023 год.); Изработен е Извештај од извршената стручна контрола со кој проектот не се прифаќа и истиот е вратен на доработка;
- Основен проект за конзервација и реставрација на куќа на ул. Коча Миленку, бр. 15, Крушево, КП 5860/1, КО Крушево, изработен од Претпријатие за градежништво, промет и услуги ГЕНИКО Прилеп (техн. бр. 74 22), а за инвеститор: НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј – Прилеп (бр.10-125/2 од 11.04.2023 год.);
- Основен проект за изградба на индивидуална станбена зграда, намена А1.1 – куќи со двор на ул. Климент Охридски бр. 68, КП 12325 КО Битола 3, изработен од „АРХИНОВА“ ДООЕЛ Битола. Комисијата за вршење стручна контрола на проектот поднесе *Извештај* со кој се прифаќа;
- Основен проект за реставрација, реконструкција адаптација на куќа на ул. Браќа Миладинови бр. 5 (КП 774), КО Кратово, Општина Кратово, изработен од БОРТАС ДОО Скопје (тех. бр. 0307-507 од 20.10.2022 год.). Комисијата за вршење стручна контрола изработи *Извештај* со кој се прифаќа проектот;
- Основен проект за градба на комерцијален објект со намена трговија, занаетчичество, угостителство, интелектуални услуги со домување во Стара чаршија, Општина Кичево на КП 2126, КО Кичево 6, Архитектонски дел (Тех. бр. 03-60/1 од септември 2022 година), изработен од Друштво за проектирање, консалтинг, промет и услуги ЕС-ИНЖЕНЕРИНГ ДООЕЛ Кичево. Комисијата

поднесе *Извештај* за извршена стручна контрола на проектот со кој истиот го прифаќа;

- Основен проект за конзервација, санација и реставрација на Бегова куќа на ул. Мајор Чеде Филиповски бр. 68 во Гостивар, изработен од НУ Конзерваторски центар Гостивар (бр. 0801-35/1 од 21.02.2023 г.). Комисијата за вршење стручна контрола на проектот поднесе *Извештај* со кој истиот го прифаќа и со препорака за реализација;
- Основен проект за санација на Музејот на НОВ во Крушево, изработен од *Преизмијаш за градежништво, промет и услуги Генико ДОО Прилеп* (техн. бр. 79/2021), за инвеститор НУ Завод и Музеј Прилеп. Комисијата за вршење стручна контрола на проектот поднесе *Извештај* со одредени забелешки за доставената проектна документација. Коригирана верзија од проектот беше повторно доставена на разгледување и со извештај бр. 2 проектот е прифатен од страна на Комисијата и препорачан за реализација;
- Основен проект за санација, конзервација и реставрација на фасадните сидови на објект – зграда 1 во Касарната во Струмица, КП 7034/13 КО Струмица, изработен од НУ Завод за заштита на спомениците на култура и Музеј – Струмица (бр. 09-521/3 од 27.01.2022 год.). Комисијата за вршење стручна контрола достави извештај со кој проектот го враќа на доработка и дополнување. Коригираната верзија на проектот беше комисиски прифатена со поднесен *Извештај* бр. 2;
- Проект за конзервација и реставрација на сидното сликарство во црквата Св. Горѓи во с. Курбиново – прва фаза (арх. бр. 08-43/17 од 21.11.2022 год.), изработен од страна на НУ Завод за заштита на спомениците на култура и Музеј – Битола во соработка со Европскиот центар за византиски и поствизантиски споменици од Солун; Комисијата поднесе позитивен *Извештај* од извршената стручна контрола;
- Основен проект за непосредна заштита на кровот на објектот на ул. Гоце Делчев бр. 167, КП 14334/2, КП 14313 и КП 14314/1, КО Охрид 3 (Куќата на Стефовци), фаза Архитектура и фаза Градежно-конструктивна, изработен од СТОЛБ ДООЕЛ - Битола; Комисијата за вршење стручна контрола поднесе *Извештај* со кој го прифаќа наведениот проект;
- Основен конзерваторски проект за конзервација и реставрација на фасадите од објектите на Стара Чаршија во Гевгелија, изработен од Друштво за градење, проектирање и надзор ГОЈА Павлов Митко, увоз - извоз ДООЕЛ Гевгелија, (бр. 0701-157 од 04.10.2022 год.); Изработен е *Извештај* од извршената стручна контрола со кој проектот се прифаќа;
- Основен проект за конзерваторско-реставраторски интервенции на кровот и изведба на дренажниот канал на црквата Св. Ахил Лариски, с. Требиште, Општина Маврово и Ростуша, фаза Архитектура и Конструкции, изработен од ДГПТУ „МОБИЛ- ЕЛ“ Дооел Скопје (техн. бр.13-02/22); Изработен е *Извештај* од извршената стручна контрола со кој проектот се прифаќа, но од страна на Управата не се уважи позитивниот комисиски извештај, односно проектот беше вратен на докомплетирање со статички пресметки за временниот кров и кровниот покривач.; Повторно доставената коригирана/

дополнета верзија на проектот е позитивно оценет и за истиот е издадено конзерваторско одобрение;

- Комисија за стручна контрола на **Основен проект за конзервација, санација и реставрација на Спомен костурница на паднатите борци од НОБ во Струмица**, изработен од НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј Струмица; Извештајот од извршената стручна контрола е позитивен, проектот се прифаќа и предлага за реализација;
- Основен проект за комерцијален објект со намена трговија, занаетчичество, угостителство, интелектуални услуги со домување, КП 1935/2, КО Кичево 6, Општина Кичево, изработен од Друштво за проектирање, консалтинг, промет и услуги ЕС-ИНЖЕНЕРИНГ ДООЕЛ Кичево; Комисијата за вршење стручна контрола поднесе *Извештај* со кој проектот се прифаќа.
- Врз основа на Решение за вршење стручна контрола на конзерваторски проект, бр. 08-251/2 од 28.07.2023 год., издадено од НУ Национален конзерваторски центар - Скопје, извршена е стручна контрола на **Основен проект за адаптација и санација на објект на НУ МУЗЕЈ НА МАКЕДОНИЈА-Скопје**, фаза *Архитектура и Градежно конструтивен проект*, изработен од АРХИ ГРУП - ПЛАН А Дооел Скопје (техн. бр. 25/22) со оценка дека проектот треба да врати на доработка/докомплетирање; Коригираниот проект беше прифатен од Комисијата за вршење стручна контрола, согласно поднесен *Извештај* бр. 2;
- Согласно Решението (бр. 08-334/2 од 20.09.2023, издадено од НУ НКЦ), формирана е Комисија за вршење стручна контрола на **Основен проект за конзервација, реставрација, санација и адаптација на плоштад „Нова Југославија“ и улица „Плоштад Маршал Тито“ во Куманово**, изготвен е *Извештај* од извршената стручна контрола на проектот со кој истиот се прифаќа;
- Со Решение бр. 08-271/2 од 19.07.2023 год., формирана е Комисија за вршење на стручна контрола на **Основен проект за конзерваторско-реставраторски работи на „Пирго Кальната“**, с. Мокриево – Општина Ново Село (изработен од НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј - Струмица, бр. 13-155/14 од 05.09.2023), изработен е *Извештај* од извршената стручна контрола на проектот;
- Учество во Комисија за стручна контрола на проект: Конзервација и реставрација на два процесиски крста од ризницата на Бигорскиот манастир Св. Јован Крстител (со решение издадено од УЗКН 09-2441/2 од 03.08.2023); Проектот е прифатен и препорачан за реализација;
- Согласно издаденото Решение бр. 08-324/2 од 13.09.2023 год., Комисијата изврши стручна контрола на **Проект за конзервација и реставрација на сидното сликарство во црквата „Св. Петка“ во с. Брајчино, општина Ресен**, изработен од НУ Завод и Музеј Битола (Бр. 08-377/4 од 07.09.2023 год.), изготвен е *Извештај* од извршената стручна контрола на проектот;
- Врз основа на Решение бр. 08-262/2 од 18.09.2023 год, извршена е стручна контрола на **Основен конзерваторски проект за демонтажа на девастираните делови од куќата на ул. Тодор Чучков бр.16 (Белотлиеви)**, КО Струмица, изработен од НУ Завод за заштита на спомениците на култура и

Музеј – Струмица (бр. 09-90/2 од 02.03.2023 г.); изработен и поднесен е *Извештај* од комисијата за вршење стручна контрола;

- Врз основа на претходно издадено Решение од НУ НКЦ бр. 08-3283/2 од 31.07.2023), повторно е извршена стручна контрола на **Основен проект за конзервација и реставрација на објект на ул. Димитар Влахов бр. 18, КП 5226, Гостивар, изработен од НУ Конзерваторски центар Гостивар (бр. 0801-99/6 од 27.09.2023) изготвен е позитивен комисиски извештај со кој проектот се прифаќа;**
- Врз основа на Решение донесено од НУ НКЦ (бр. 08-250/3 од 07.08.2023 год.), формираната Комисија за вршење стручна повторно го разгледа доставениот Идеен проект за реконструкција на објект со надградба и доградба (комерцијален објект со намена трговија, занаетчичество, угостителство, интелектуални услуги со домување во Стара чаршија (КП 2140), КО Кичево 6, Општина Кичево (тех.бр. 03-112/2/22 од 02.10.2023 год.), изработен од Друштво за проектирање, консалтинг, промет и услуги ЕС-ИНЖЕНЕРИНГ ДООЕЛ Кичево; *Изработен е извештај од извршената стручна контрола;*
- Врз основа на Решение бр. 08-377/2 од 25.11.2022 год. формирана е Комисија за вршење стручна контрола на **Основен проект за конзерваторско-реставраторски работи на Централната одбрамбена кула – Пирг на археолошкиот локалитет Цареви Кули – Струмица, изработен од НУ Завод и Музеј – Струмица, изготвен е *Извештај од извршената стручна контрола на проектот;***
- Формираната Комисија со Решение бр. 08-424/2 од 07.12.2023 год., изврши стручна контрола на **Основен проект за конзерваторско-реставраторски работи на споменичката целина Црвено Поле. с.Барбарево, о. Ново Село, Струмица, изработен од НУ Завод и Музеј – Струмица, Решение (со бр. 08-423/4 од 15.11.2023 год.), изготвен е *Извештај од извршената стручна контрола на проектот;* проектот е вратен на докомплетирање со заштитно-конзерваторски услови;**
- Комисија за вршење стручна контрола на **Проект за конзервација и реставрација на три (3) престилни икони и Царски двери од дейност за икони на НУ Завод и Музеј – Штип, изработен од НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј – Штип (со решение бр. 08-441/2 од 07.12.2023).**
- По разгледувањето на **Проект за конзервација и реставрација на три (3) престилни икони и Царски двери од дейност за икони на НУ Завод и Музеј – Штип, Комисијата поднесе *Извештај за извршена стручна контрола*(бр. 08-441/3 од 19.12.2023), со кој не го прифаќа проектот и истиот го враќа на доработка.**
- Комисија за вршење на стручна контрола на **Основен проект за конзерваторско-реставраторски работи на архитектурата на црквата Св.Спас во Скопје,изработен од НУ Конзерваторски центар – Скопје (бр.08-602/8 од 19.10.2020) број на решение 08-315/2 од 28.10.2020**
- Стручна контрола на конзерваторски проект (02-567/4 од 14.12.2023 г од НУ Музеј на современа уметност) – „Анекс-Проект на основниот проект за изведување на конзерваторско-реставраторски работи на 122 ликовни дела

(слики, цртежи, акварели) од Спомен куќата на Лазар Личеновски-УП.бр.09-609 од 12.07.2023 НУ Национална галерија на РС Македонија).

- Комисија за вршење стручна контрола на Анекс – Проект на основниот проект за изведување на конзерваторско-реставраторски работи на 122 ликовни дела (слики, цртежи и акварели) од спомен куќата на Лазар Личеновски (бр. 10-361/1 од 15.11.2021) за делото „Големи капачки“, 1930, инв. Бр. 1800 (во основниот проект заведено со реден број 13), (со решение бр. 02-567/4 од 14.12.2023).

+

ИЗРАБОТКА НА ЗАШТИТНО-КОНЗЕРВАТОРСКИ ОСНОВИ (ЗКО)

- *Изработка на Защитно -конзерваторски основи за УПС Урбанистички план за село Цейшиште, Општина Дебар* (комплетираниите ЗКО беа доставени во УЗКН и истите се одобрени).
- Со Решение (бр. 08-146/5 од 16.10.2023 од НУ НКЦ - Скопје), формиран е мултидисциплиниран стручен тим за изработка на Защитно-конзерваторски основи (ЗКО) со третман на недвижно наследство за потребите на изработка на Генерален Урбанистички план (ГУП) за град Велес. ЗКО се во фаза на изработка и комплетирање на елаборатот со потребните содржински делови..

+

АРХЕОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

- Спроведување на недеструктивни археолошки истражувања-Геоскенирање на просторни целини во рамките на археолошкиот локалитет *Грнецица*, с. Ваташа, Општина Кавадарци, во границите на проектниот опфат за изработка на Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за изградба на Спортски терени на отворено (карting) со намена ДЗ.1 на делови на катастерските парцели: КП 1276 и 1277, КО Ваташа, Општина Кавадарци;
- По добиената Дозвола од УЗКН за спроведување на недеструктивни археолошки истражувања - Геоскенирање на просторни целини во рамките на археолошкиот локалитет *Прибовце*, с. Лопате, Општина Куманово, истите се извршени во границите на проектниот опфат за изработка на Урбанистички проект вон опфат на урбанистички план за девијација на државен пат П2133 кај с. Лопате, Куманово;
- Реализирани се сондажни археолошки истражувања на археолошкиот локалитет „Меѓу Друмје“, село Ветуница, Општина Ранковце, евидентирано недвижно културно добро со бр. 4-815-006/29 Е НД, на просторот на Клучка Ранковце, како дел од Експресен пат А2 - Ранковце – Крива Паланка (Делница Длабочица – Чатал), Лот 1.

4 ВРШЕЊЕ АРХЕОЛОШКИ /КОНЗЕРВАТОРСКИ НАДЗОР

Со решенија донесени од НКЦ Скопје, УЗКН, КЦ Скопје, КЦ Гостивар, или друга сродна институција беа ангажирани за вршење конзерваторски надзор на следните недвижни добра:

- *Конзерваторски надзор над продолжување на работите на непосредна заштита на заштитено културно добро Аквадукт - Скопје;* Реализацијата на работите од Втората фаза кои се однесуваат на санациони мерки за стабилизација на критични/инклинирани столбови од конструктивниот склоп на Аквадуктот беа завршени во првата половина од 2023;
- *Конзерваторски надзор на изведувањето на работи на непосредна заштита:* конзерваторско-реставраторски интервенции на архитектурата на црквата „Св. Никола“ во с. Псача, општина Крива Паланка (трета фаза) од страна на стручно лице, диа - виш конзерватор, определен од НУ НКЦ Скопје;
- *Конзерваторски надзор на изведувањето на работите на непосредна заштита на архитектурата на црквата Св. Архангел Михаил во Лесновски манастир, с. Лесново, Пробиштип (четврта фаза – покривање со оловен лим).* Поднесен е извештај од извршениот конзерваторски надзор;
- *Конзерваторски надзор* над изведувањето работи на непосредна заштита: конзерваторско-реставраторските работи на архитектурата на црквата Св. Никола, с. Шопско Рударе, Општина Кратово; поднесен е извештај од конзерваторскиот надзор;
- *Конзерваторски надзор* од овластен археолог на позиција од стационарот 15+300 км до 15+500 км, на Екпресен пат А2, делница Крива Паланка – Ранковце;
- *Археолошки и конзерваторски надзор* над изведувањето на непосредна заштита за реализација на Основен проект за изведување на конзерваторско-реставраторски работи на два објекти во резиденцијален и комерцијален кварт во Стоби, Општина Градско, Решение бр. 08-121/5 од 10.10.2023 год.;
- *Археолошки надзор* при проширувањето на трасата и изработка на усек на просторот од стационарот 21+840 до 21+640, во непосредна близина на евидентираниот археолошки локалитет „Криво Крушче-Могила“ од Експресен пат А2 - Ранковце – Крива Паланка;
- *Конзерваторски надзор (од страна на овлаштен архитекти и археолог)* над реализацијата на Основен Проект за конзерваторско-реставраторски работи на Јужниот градски бедем и Јужна порта на археолошкиот локалитет Стоби; Поднесен е извештај од извршениот конзерваторски надзор;
- *Конзерваторски надзор* на работите на непосредна заштита: **финални** конзерваторско - реставраторските работи на заштитеното недвижно добро Алимбегова кука во Тетово (екстериерно и во внатрешниот простор), Поднесен е извештај од извршениот конзерваторски надзор;
- *Конзерваторски надзор* над изведувањето на заштитните интервенции на црквата Успение на Пресвета Богородица во манастирот Матејче, Општина Липково - поставување на хидрозаштита на куполните/сводните површини од

кой беше отстранет/украден оловниот лим; Поднесен е извештај од извршениот надзор;

- **Конзерваторски надзор** над реализацијата на заштитни интервенции нанедвижно добро Спомен костурница на паднатите борци од НОВ во Куманово, по завршувањето на работите поднесен е извештај;
- **Вршење на конзерваторски надзор** за реализација на работи на непосредна заштита: конзерваторско-реставраторски интервенции на кровот и изведба на дренажен канал на црквата Св. Ахил Лариски во с. Требиште, КП 1324, КО Требиште, (прва фаза), согласно Решение бр. 08-199/9 од 13.10.2023 год. По завршување на работите поднесен е Извештај;
- **Вршење на конзерваторски надзор** над реализацијата на Основен проект за конзервација, санација и реставрација на Спомен костурница на паднатите борци од НОВ, во Струмица, КП 4653, КО Струмица, согласно Решение бр. 08-230/7 од 05.09.2023; Континуирано се следеше изведувањето на работите и по нивното завршување поднесен е Извештај;
- **Извештај на конзерваторски надзор** (од овластен архитект и археолог), на работите на непосредна заштита: конзерваторско-реставраторски интервенции на споменичка целина Бања Банско, КП 3238, КО Банско, Струмица (Прва фаза); доставен е Извештај од извршениот конзерваторски надзор;
- **Вршење конзерваторски надзор** (од страна на овластен архитект и археолог) на изведување на работите на непосредна заштита на Старата железничка станица на арх. лок. Стоби, Градско (работите продолжуваат и во 2024);
- **Вршење конзерваторски надзор** над извршувањето на работите на непосредна заштита на заштитеното недвижно добро Соколски дом во Куманово (работите не се комплетно завршени, продолжуваат и во 2024 год);
- **Вршење конзерваторски и градежен надзор** над реализација на градежните работи за конструктивно зајакнување на Стариот конак во Лешочкиот манастирски комплекс, с. Лешок, Општина Теарце (работите продолжуваат со реализација и во 2024);
- Надзор над изведбата на конзерваторско-реставраторските работи на Проектот за конзервација/реставрација на фрагменти од фрески од средновековната црква од археолошкиот локалитет Мал Кајаси, с. Банско, Струмица бр. 08-639/9 од 21.11.2022 г. Изработен од НУ Завод за заштита на спомениците на културата и Музеј – Струмица.
- Надзор над изведбата на конзерваторско-реставраторските работи на Конзервација и реставрација на живописот на црквата Св. Богородица Болничка во Охрид.
- Надзор над изведбата на Конзервација и реставрација на фасадниот малтер со сликана полихромна декорација во фреско техника од манастирската црква Св. Богородица Елеуса, с. Струмица.
- Надзор над изведбата на Проект за конзервација и реставрација на црквата Свети Ѓорѓи, с. Курбиново, Ресен. Изработен од НУ Завод за заштита на спомениците на културата и музеј – Битола.

- Конзерваторски надзор со Решение (НУ НКЦ бр. 08-190/2 од 19.04.2023г.) на работите на непосредна заштита - конзервација и реставрација на престолицата икона Иисус Христос Вседржител, р.бр. 176, дим. 115x79x4 см од иконостасот од црквата Св. Спас - Скопје. Носител на Конзерваторско одобрение и изведувач е НУ Конзерваторски центар - Скопје.
- Конзерваторски надзор со Решение (НУ НКЦ бр. 08-106/4 од 19.04.2023г.) на работите на непосредна заштита - конзервација и реставрација на десет (10) празнични икони од горната зона на иконостасот од црквата Св. Спас – Скопје. Носител на Конзерваторско одобрение и изведувач е НУ Конзерваторски центар-Скопје.
- Конзерваторски надзор со Решение (УП. бр. 09-2992/7 од 16.12.2022г.), на конзерваторски проект – Реализација на проект за конзервација и реставрација на делото од италијанскиот уметник Џанфранко Барукело, По Нужда добродетел, 1963, 190x200 см, инв. Бр. 1864, дело од колекцијата на НУ МСУ Скопје. Носител на Конзерваторското одобрение (УП. бр. 09-1026 од 05. 12.2022г.) и изведувач е НУ МСУ – Скопје.
- Конзерваторски надзор со Решение бр.03-580/3 од 08.11.2023 од НУ Музеј на Северна Македонија за Проект “Конзервација на градски двodelни фустани”
- Конзерваторски надзор со Решение бр.03-541/8 од 18.10.22 год. За Проект Конзервација на цубе - горен дел од женска облека во ориентален стил од етнолошката збирка во Музеј на град Скопје;
- Конзерваторски надзор на работите на непосредна заштита- „Конзервација и реставрација на седум престолни икони од депото за икони на НУ Завод и Музеј – Штип, извршени два стручни надзори (проектот треба целосно да биден реализиран во 2024 г.) .

4 КОМИСИИ ЗА ПРИЕМ НА ИЗВЕДЕНИ РАБОТИ НА НЕПОСРЕДНА ЗАШТИТА

Врз основа на решенија издадени од Управа за заштита на културното наследство, стручни лица од Секторот биле вклучени во составот на следните Комисии за прием на изведени работи на непосредна заштита:

- Тековно одржување и конзервација на метални предмети од етнолошкото депо и постојаната етнолошка поставка во НУ Музеј на Р.С Македонија (УЗКИ Решение бр. 09-384/2 од 26.01.2023).
- Конзервација на две скулптури во дрво од академик Боро Митрически, што се дел од колекцијата на дела од современа уметност на НУ Завод и Музеј – Штип (бр. 10-76/7 од 26.08.2022).
- Адаптација на дел од приземјето и отворениот двор на Музејот на град Скопје, објект на ул. Св. Кирил и Методиј 6.б. (ст. ул. Мито Хаџивасилев Јасмин), КП 113/5 и КП 113/6, КО Центар 2, Скопје.
- Конзервација и реставрација на мозаикот од наосот во црквата Св. Богородица Милостива од с. Вељуса, Струмица (УЗКИ Решение бр. 08-2574/2 од 05. 09. 2023).
- Комисија за прием на изведени работи на непосредната заштита, конзервација и реставрација на фасадниот малтер со полихромна

- декорација во фреско-техника во манастирската црква Св. Богородица Елеуса, с. Вељуса, Струмица (УЗКН Решение бр. 08-2722/2 од 07.09.2023);
- Комисија за прием на изведени работи на непосредна заштита: конзервација и реставрација на фасадниот малтер со полихромна декорација во црквата Св. Богородица Елеуса, с. Велуса.

- Комисија за прием на изведени работи на непосредна заштита на делото од италијанскиот уметник Џанфранко Барукело, По нужда добродетел, 1963, 190 x 200 см, инв. бр. 1864, дело од колекцијата на НУ Музеј на современа уметност – Скопје, Решение бр. 09 – 2985/4 од 14. 12. 2023 год.
- Комисија за прием на изведени работи на непосредна заштита „Проект конзервација и реставрација на четири престолни икони и Царски двери од иконостасот во црквата Св.Горѓи Победоносец во с.Младо Нагоричане, Бр.09-3417/3 од 25.12.2020.

♦ МЕЃУИНСТИТУЦИОНАЛНА СОРАБОТКА

(согласно јошшшани Договори, Меморандуми за соработка, или по основ на барања

- Врз основа на потпишаниот Анекс договор помеѓу Министерство за култура и НУ Национален конзерваторски центар-Скопје (арх. бр. 37-2234/1 од 23.02.2022 год.), за реализација на преостанатите активности од Проектот за конзервација и реставрација на културно туристичкиот комплекс Св. Гоѓи, с. Старо Нагоричане (финансиран од ЕУ), и согласно Динамичниот план за реализација за 2023 год., планирани се конзерваторско-реставраторски интервенции на: *сигното сликарство, камениот иконостас со фреско икониште во црквата Св. Гоѓи, конзервација и презенација на археолошкиот сигнијади од јужната страна на црквата и надгробниште камени споменици во рамките на црковниот двор.*

За непречена реализација и започнување на наведените заштитни интервенции на црквата и комплексот, во тековната 2023 г. извршени се низа подготвителни и организациски активности за непречено започнување на работите на непосредна заштита и тоа на:

а/ *Археолошки содржини*: по добиеното Конзерваторско одобрение и завршената тендерска постапка избрана е градежната фирма *Макаус Благоја Дооел Скотје* за извршување на работите согласно одобрената проектна документација; завршена е првата фаза од реализација на истите;

б/ По завршената процедура околу добивање позитивен Извештај од извршената стручна контрола на *коригираната верзија на Проектот за конзервација и реставрација на надгробните камени споменици во црковниот двор* (арх. бр. 08-217/5 од 11.09.2023 год.), од страна на Управата за заштита на културното наследство е издадено Конзерваторско одобрение за извршување на работите на непосредна заштита-конзервација и реставрација на надгробните камени споменици во дворот на црквата Св. Гоѓи - Старо Нагоричане (издадено од УЗКН, УП 09-1000 од 06.11.2023 год.).

- Непосредното извршување на работите започна веднаш по добивањето на конзерваторското одобрение, истите беа реализирани од страна на стручен тим од двајца конзерватори (надворешни лица, со нагласка дека раководителот на тимот е од редот на пензионираните стручни кадри од Националниот конзерваторски центар – Скопје);

- Во текот на извршувањето на конзерваторско-реставраторските интервенции беше вршен стручен конзерваторски надзор на работите од овластен конзерватор, назначен со Решение од Управата за заштита на културното наследство; доставен е извештај од конзерваторскиот надзор со оценка дека заштитниот третман на камената површина од надгробните споменици се завршени на потребното стручно ниво;
- Исто така, во текот на извршувањето на работите беше спроведен и Инспекциски надзор од УЗКН (од нивна страна е доставен Записник во кој не се нотирани, ниту констатирани никакви нерегуларности и отстапки во реализацијата);
- Конзерваторските работи на надгробните камени споменици се комплетно завршени на крајот од 2023 година; Поднесен е Извештај од раководителот на работите на непосредна заштита.

До ИПА одделението при Министерството за култура доставен е *Квартален наративен и финансиски извештај* за спроведени активности (арх. бр. 05-32/7 од 06.10.2023 г.), во кој се дадени основни информации за видот на актуелните и планирани активности, но и реални проблеми при имплементацијата на работите на непосредна заштита на црквата Св. Ѓорѓи - Старо Нагоричане.

- ❖
- Врз основа на потпишаниот *Меморандум за соработка помеѓу: Амбасадата на Народна Република Кина во Р.С Македонија, Кабинетот на Претседателот на Р.С.М и НУ НКЦ Скопје* во сферата на заштитата на културното наследство – конкретно за конзервација и реставрација на *Спомен куќата на Ѓорѓија Пулевски во Галичник* изработен е конзерваторскиот проект; добиено е Конзерваторско одобрение од УЗКН; по завршената јавна набавка за избор на градежна фирма (Пелагонија - Гостивар), беше започната реализацијата на Првата фаза од проектот (интервенции на дрвената кровна конструкција и изработка на кровен покривач со камени плочи).

❖

 - Врз основа на барања доставени од други национални установи, институти и др. институции, од страна на стручните лица во Централно хемиската лабораторија вршени се лабораторски испитувања на примероци од материјали/предмети за потребите на:

1. Конзерваторски истражувања/проекти

- Основен проект за изведување на конзерваторско – реставраторски работи на мозаични фризови на заштитеното добро „Споменик на слободата“, Кочани (08-277/1 од 18.07.2023).

- Конзерваторски истражувања и изработка на конзерваторски проект на предмети од керамика од античката збирка на ЛУ Народен музеј -Велес (08-336/1 од 25.09.2023).
 - Конзерваторски истражувања и заштита на музејски материјал – археолошки предмети од НУ Завод и Музеј Струмица (08-380/1 од 8.11.2023)
 - Основен проект за конзервација на движно добро од збирката на НУ Стоби (08-425/1 од 22.11.2023).
 - Дополнителни хемиски истражувања на камениот иконостас и фреско иконите во црквата Св. Ѓорѓи во с. Старо Нагоричане (Извештај од изведените работи 08-233/13 од 5.10.2023).
2. **Лабораториски испитувања на примероци по барање на други институции**
- Минералошка анализа на примероци од малтер, по Барање на Градежен факултет - УКИМ Скопје (08-342/1 од 29.09.2023).
 - Минералошка анализа на примероци од глина, по Барање од Градежен институт на Македонијав (бр. 03-414/1 од 23.12.2022).

III . ОРГАНИЗАЦИСКИ И ДРУГИ СТРУЧНО - НАУЧНИ АКТИВНОСТИ

*** УЧЕСТВО ВО СТРУЧНО – РАБОТНИ ГРУПИ и КОМИСИСКИ ТЕЛА**

➤ ЗАШТИТНИ ЕВИДЕНЦИИ

Стручни лица од Секторот за истражување и конзерваторско проектирање при НУ НКЦ Скопје беа активно вклучени во работата на новите стручно –работни трупи и комисиски тела:

- Формирани се три (3) стручно-работни групи за изработка на Защитна евиденција за евидентирани недвижни добра на подрачјето/општините кои се под територијална надлежност на НУ НКЦ – Скопје и тоа за:
 1. Сакралното културно наследство од IX заклучно со XIX век, (со решение бр. 08-82/1 од 14.02.2023).
 2. Профаното градителско наследство за кои основано се претпоставува дека претставуваат недвижни добра, вклучително и за *Меморијалниште сименици од НОВ*.
 3. Археолошкото културно наследство за кое основано се претпоставува дека претставуваат недвижни добра.
- Координаторите на стручно-работниште трупи доставуваат месечен Извештај за извршената работа, заедно со *Табеларен преглед* на пополнети обрасци и активности, како и *Оперативна програма* за работа за секој следен месец одделно.
- Во вториот полугодишен период овој вид на активност беше во стагнација поради различни причини (отсуство од работа поради користење на годишни одмори/или боледување, потоа заради реализацирање на проекти, изработка на елaborати од Годишната програма на установата, и други активности, особено од страна на трите координаторки и неколку активни членови, но и поради немање доволно податоци во ИНДОК центарот за да се пополнат и изработат поединечните обрасци за водење заштитни евиденции.

➤ СТРУЧЕН СОВЕТ -*Стручно советодавно тело*

Стручниот совет во текот на целата година одржани шест (6) работни состаноци на кои беа разгледани одредени актуелни прашања, а како значајни ги истакнуваме следните:

- Доставување забелешки, измени и дополнувања во Предлог - Законот за култура до Работната група при Министерство за култура;
- Во периодот од 26-30/06/2023 год. одредени членови од Стручниот совет беа активно вклучени во прибирање, подредување и селекција на апликациите, како и изготвување на Образецот за нацрт-годишната програма на НУ Национален конзерваторски центар – Скопје за 2024 година;
- Давање мислење и коментари за *Нацрт-Упатството за имателите на недвижно културно наследство во Охридскиот регион* изработено од страна на УЗКН;
- Во период од 27 до 29 ноември и 01 декември 2023 год. беа одржани неколку состаноци со цел измени и дополнни на *Правилникот за избор и реизбор во стручни звања*.

➤ УПРАВЕН ОДБОР НА НУ НКЦ Скопје

- Стручните лица: *g-p Јекона Сиахиу Јанчевска*, ист. на уметноста, конзерватор советник (од Одделението за уметничко наследство) и *g-p Лидија Робева Чуковска*, хемичар, конзерватор советник (од Централната хемиска лабораторија) се номинирани членови на Управниот одбор како претставници од редот на вработените во установата.
- Во текот на извештајниот период за 2023 год. УО на НКЦ Скопје одржал десет (10) седници.

➤ ЧЛЕНСТВО ВО НАЦИОНАЛНИОТ СОВЕТ

- Со Решение бр.02-6824/1 од 31.05.2022 год., м-р Цвётанка Хаџи Пецова, диа, конзерватор советник е именувана за член на *Националниот совет за културно наследство*.
- Стручен совет
- Стручен совет, заради разработка на одредени стручни прашања на НУ Национален конзерваторски центар – Скопје (со решение вр. 02-114/1 од 06.03.2023).

Во текот на годината се одржани следните состаноци:

- 15.03.2023 со неколку точки и предлози,
 - јуни 2023 прибирање апликации и Образецот за нацрт-годишната програма на НУ Национален конзерваторски центар – Скопје за 2024 година
 - 23.08.2023 давање мислење за користење на името „Кокино“.
 - 20.09.2023 мислење за новиот Закон за заштита на културното наследство.
 - 16.10.2023 мислење и коментари за *Нацрт-Упатството за имателите на недвижно културно наследство во Охридскиот регион* изработено од страна на УЗКН.
 - 27 до 29 ноември и 01 декември 2023 година со цел измени и дополнни на актуелниот Правилник за избор и реизбор во стручни звања.
- ЧЛЕНСТВО ВО РЕЦЕНЗИОНА И ДР. КОМИСИИ (формирани од Министерството за култура)

- Стручните лица: д-р Миле Велчовски, Претседател; д-р Сања Ивановска Велкоска, член, м-р Дарко Николовски, м-р Владо Муковски и м-р Невенка Величковска, имаат активно верифицирано членство во *Рецензионата комисија за избор и реизбор во изборни стручни звања во областа на заштитата на културното наследство*;
- Членството на д-р Јехона Спахиу Јанчевска во Рецензионата комисија за избор и реизбор во изборни стручни звања во областа на заштитата на културното наследство (со решение бр. 32-12775/1 од 16.12.2022), заврши во комисијата, бидејќи требаше да се одлучува за неа како кандидат за реизбор во стручно звање. Со Решение за реизбор во стручно звање (бр. УП 1 32-845 од 15.12.2023) реизбрана е во изборното стручно звање **конзерватор-советник**.
- Врз основа на решенија, д-р Сања *Ивановска Велкоска*, археолог, конзерватор советник е именувана за член во следните работни групи:
 - За изработка на нов Правилник за критериумите, условите и начинот на вршење на валоризација, категоризација и ревалоризација на културното наследство, содржината на елаборатите и начинот на обезбедување на ревизијата, Решение бр. 53-8747/1 од 27.09.2023 година;
 - За измена на Правилник за соодветноста на видот на образоването и описот на стручните звања во областа на споменичката дејност и непосредната заштита во дејностите за заштита на движното културно наследство, програмата за полагање на стручниот испит, формата и содржината на обрасците на барањата за избор и реизбор во стручни звања, начинот на полагање на стручниот испит, начинот на вршење избор, односно реизбор....
 - За изработка на нов Закон за заштита на културното наследство (Решение бр. 53-7836/1 од 16.08.2023 год.);
 - За изработка на Колективен договор за култура.
- Тања *Мишковска*, архитект, конзерватор, согласно решение бр. 53-9597/1 од 27.10.2023 год., е именувана за член на стручната Комисија за разгледување и давање предлог за поддршка на проекти од нацрт Годишните програми за работа од областа на недвижното културно наследство и заштита на аудиовизуелните добра за 2024 година

➤ РАБОТНИ ТИМОВИ:

- Учество на м-р Дарко *Николовски*, ист. на уметноста, советник конзерватор и д-р *Ангелина Поповска*, сликар, конзерватор советник во Работна група за враќање на незаконски изнесените икони од територијата на Р.С Македонија кои се наоѓаат во Р. Албанија (Решение бр.: 53-7553/1 од 01.08.2023), идентификувани, пакувани за транспорт и вратени се 20 икони.
- Учество на м-р Дарко *Николовски* и м-р *Цветанка Хаџи Пецовска* во работни тимови за реализација на *Проектот-Мониторинг на православното културно наследство* (МПКН), Македонски Национален комитет ИКОМОС (2022-2024) во соработка со МПЦ –ОА и Центарот за култура на Стејт департментот од амбасадата на САД во Скопје.

❸ МЕГУНАРОДНИ НАУЧНИ КОНФЕРЕНЦИИ, НАУЧНИ СОБИРИ, ПРЕЗЕНТАЦИИ И ПРОМОЦИИ:

- Излагање на д-р Јехона Спахиу Јанчевска на International Conference "Art Readings 2023", Old Art Module Metamorphoses, во организација на Институтот за студии на

уметноста при Бугарската академија на науките во Софија, Р. Бугарија, 20-22 април 2023 година, со трудот: "Devil Is in the Detail: An Iconographic Variant of Saint Simeon Stylites the Elder".

- Промоција на книгата „Храмот Успение на Пресвета Богородица во село Ботун“, во авторство на Сашо Цветковски et al., во Црковната сала во с. Ботун, 16 декември 2023 година, промотор д-р Јехона Спахиу Јанчевска.
- Д-р Лидија Робева Чуковска, коавтор на стручно-научно истражување, презентирано на 26-тиот Конгрес на Сојузот на хемичари и технологи на Македонија, Охрид, 20-23.10.2023.
- Учество на д-р Сања Ивановска Велкоска на XXVI симпозиум на Македонското археолошко друштво (2022-2023) во Охрид октомври 2023 година, како учесник и како промотор на Macedonia Acta Archaeologica XXV.

СТРУЧНА ПРЕЗЕНТАЦИЈА/ Workshop

TAIEX Workshop - WORKSHOP ON IMPLEMENTATION OF CONTEMPORARY CONSERVATION METHODS AND MATERIALS IN CONSERVATION AND RESTORATION OF WALL PAINTINGS

Експертската мисија беше реализирана од 07.11.2023 год. (вторник) до 09.11.2023 год. (четврток), а истата ја предводеше проф. Клер Бетелу од универзитетот во Сорбона во областа на конзервацијата на културното наследство, каде со колегите од областа на конзервацијата на културното наследство имавме можност да се запознаеме со најновите практики.

Оваа професионално обучување на националниот кадар во сферата на конзервацијата на културното наследство, беше реализирана преку TAIEX по барањето на м-р Владо Муковски советник конзерватор од Национален конзерваторски центар – Скопје.

НАУЧНО-ИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ:

- Spahiu Janchevska J., *There was war in Heaven, and the beast was cast out: Apocalyptic scenes in the composition of the Last Judgment*, International Scientific Conference "75 Year Jubilee of the Institute of Art History and Archaeology", Faculty of Philosophy, 12th – 14th October 2022, Dojran, Macedonia. Book of Proceedings (eds. Jakimovski A. – Dimitrova E.), Skopje 2024, 191-210.
- Спахиу Јанчевска Ј., *Христовата беседа на апостолите ио миењето на нозете (Јован XIII, 12-17)*, Манастирот во Слепче и културната историја на Македонија во XVI и XVII век, Демир Хисар / Монумента VII, МАНУ, Скопје (во печат).
- Spahiu Janchevska J., "Devil Is in the Detail: An Iconographic Variant of Saint Simeon Stylites the Elder", Metamorphoses. Art Readings 2023, Sofia (in print).

V. ДРУГИ АКТИВНОСТИ

- НАЦРТ ГОДИШНА ПРОГРАМА ЗА РАБОТА ЗА 2024
- *Израбојена е Нацрт - Годишна програма за работа на НУ НКЦ - Скопје за 2024 година за финансирање на проектот од Министерството за култура.* Управниот одбор на НУ НКЦ Скопје на својата седница која ја одржа на 30.06.2023 донесе

Одлука за прифаќање на Програмата за 2024 год., истата е доставена до МК на понатамошно комисиско разгледување и прифаќање на проекти кои ќе добијат финансиска подршка.

➤ ОЦЕНУВАЊЕ

За прв пат во установата беше спроведено оценување на стручните лица – даватели на услуги во културата, согласно *Правилник за юбликите критериуми за спроведување на оценувањето на ефектот на давачелите на јавни услуги во културата, висината на паричната или друг вид материјална или нематеријална награда, намалување на јала или распоредување на работно месечно ниво во Националната Установа Национален Конзерваторски Центар – Скопје* (арх. бр.01 -138/4 ОД 17.03.2022 год.).

Во периодот од **19-25.12.2023 год.** се изврши **оценувањето** во *Секторот за испражување и конзерваторско проектирање на недвижноста културно наследство исекор за некосредна заштита на спречниште лица - давачели на јавни услуги во културата.*

Оценувањето беше извршено од страна на непосредните раководители на двата Сектори и од други двајца оценувачи - даватели на јавна услуга од редот на вработени во НУ Национален конзерваторски центар.

Податоците добиени при оценувањето од оценувачот и другите оченувачи внесени се во поединечни Обрасци за оценување на давателот на јавна услуга во културата.

Изработиле:

м-р Владо Муковски конзерватор советник <i>Раководител на секторот за конзервација и реставрација</i>	м-р Цветанка Хаци Пецова, диа, советник конзерватор <i>Раководител на секторот за испражување и конзерваторско проектирање</i>
---	--

Директор,

Mr.sc. Memet SELMANI